

Ersta Sköndal Bräcke högskola

Institutionen för socialvetenskap

Socionomprogrammet 210 hp

”Det är verkligen inte helt lätt”

-En kvalitativ studie om utredande socialsekreterares tolkningar av barn som upplever våld i nära relationer

Samantha Beckeman Jallouli

Examensarbete i Socialt arbete

SOC63, VT 2017

C-uppsats

Handledare: Johan von Essen

Examinator: Emilia Forssell

Abstract

Syftet med studien har varit att öka kunskapen om hur utredande socialsekreterare ser på fenomenet *barn som upplever våld mellan närstående* och hur deras tolkningar förhåller sig till de lagar och riktlinjer som finns gällande barn som upplever våld. Studien har genomförts genom kvalitativa semistrukturerade intervjuer med sex yrkesverksamma barn- eller ungdomsutredare, vilka alla arbetar för socialtjänsten på förvaltningar inom Stockholm stad eller i kranskommuner till Stockholm. Intervjuerna har gett ett material som sedan analyserats mot Michael Lipskys teori om Street level bureaucracy, samt tidigare forskning. Studiens resultat visar att de socialsekreterare som intervjuats ser allvarligt på det faktum att barn upplever våld mellan närstående. Samtliga respondenter anser att barn som upplever våld mellan närstående själva är offer för psykisk misshandel. Dock framkommer det i studien att våldet i sig av vissa respondenter anses få för stort utrymme i arbetet, de menar att våldet kan vara ett uttryck för andra missförhållanden som riskerar att missas om allt för mycket fokus läggs vid att enbart utreda våldet. Vad gäller hur studiens respondenter förhåller sig till lagar och riktlinjer visar studiens resultat att kännedomen om riktlinjer är låg. Respondenterna uttrycker ingen avsaknad av rutiner och de argumenterar om eventuella för- och nackdelar vad gäller införandet av rutiner i deras arbete. Socialsekreterarna är överens om att arbetet genomsyras av individuella bedömningar och att det inte går att göra generaliseringar i arbetet. De menar att för att kunna utföra arbetet på ett tillfredställande sätt är det individuella synsättet en förutsättning.

Nyckelord: Barn som upplever våld, närstående, Socialtjänsten, utredande socialsekreterare

”It’s not easy at all” – a qualitative study of social workers view on children who experiences violence between family members.

The purpose of the study has been to increase the knowledge of investigative social workers view on the phenomenon of children who experience violence between related people and how their interpretations relate to the laws and guidelines that apply to children who experience violence. The study has been conducted through qualitative semi structured interviews with six professional children or youth investigators, all of whom work for social services at administrations in Stockholm city or in cranes to Stockholm. The interviews have given a material that has been analyzed against Michael Lipsky's theory of Street level bureaucracy, as well as previous research. The results of the study show that the social workers interviewed seriously look at the fact that children experience violence between their relatives. All respondents believe that children who experience violence between their relatives themselves are victims of mental abuse. However, it appears in the study that violence in itself is considered by some respondents to get too much space in their work, they argue that violence can be an expression of other misconceptions that are likely to be missed if too much focus is placed solely on investigating the violence. As regards how the respondents respond to laws and guidelines, the study results show that the knowledge about guidelines is low. Respondents express no lack of routines and they argue for pros and cons regarding the introduction of routines in their work. The social workers agree that the work is permeated by individual assessments and that generalizations at work not can be done. They say that in order to be able to perform the work satisfactorily, the individual approach is a prerequisite.

Keywords: Children who experience violence, related people, social workers

Innehållsförteckning

Kap. 1.....	6
1.1 Inledning.....	6
1.2 Problemformulering.....	7
1.3 Syfte.....	7
1.4 Frågeställningar.....	7
Kap. 2 - Centrala begrepp.....	8
2.1 Bevittna/uppleva våld.....	8
2.2 Närstående.....	8
2.3 Barnavård/barnavårdsarbete.....	8
Kap. 3 - Tidigare forskning.....	9
3.1 Svenska perspektiv.....	9
3.1.1 Politikens roll i det sociala barnavårdsarbetet.....	9
3.1.2 Barns påverkan av upplevelser av våld.....	9
3.1.3 Arbeta med barn som har upplevelser av våld.....	10
3.2 Internationella perspektiv.....	12
3.2.1 Australien.....	12
3.2.2 Vinjettstudie – Norge, England och USA.....	13
Kap. 4 - Teoretiska ansatser.....	14
4.1 Michael Lipsky – Street Level Bureaucracy.....	14
Kap. 5 - Metodkapitel.....	16
5.1 Forskningsansats och metod.....	16
5.2 Urval och målgrupp.....	17
5.3 Förförståelse.....	18
5.4 Litteratursökning.....	19
5.5 Studiens avgränsningar.....	19
5.6 Etiska överväganden.....	19
5.7 Genomförande av datainsamling.....	20
5.8 Genomförande av tolkning och analys.....	21
5.9 Validitet & Reliabilitet.....	21
5.10 Generaliserbarhet.....	22
5.11 Metoddiskussion.....	23
Kap. 6 - Resultat.....	24
6.1 Individuella bedömningar.....	24
6.2 Rutiner.....	26
6.3 Stora och svårhanterliga våldsärenden.....	28

6.4 Polisanmäla	30
6.5 Insatser	32
Kap. 7 - Analys	34
7.1 Analys av individuella bedömningar.....	34
7.2 Analys av rutiner.....	34
7.3 Analys av stora och svårhanterliga ärenden	35
7.4 Analys av polisanmäla	36
7.5 Analys av insatser	37
7.6 Sammanfattande analys.....	37
7.7 Slutsatser	37
7.8 Diskussion.....	39
7.8.1 Vetenskaplig diskussion.....	39
7.8.2 Egna reflektioner och förslag på vidare forskning.....	39
Referenslista.....	40
Bilaga 1 – personligt brev	42
Bilaga 2 – intervjuguide	43

Kap. 1

1.1 Inledning

Enligt utredningen *Barnmisshandel – Att förebygga och åtgärda* (SOU 2001:72) råder det delade meningar kring vad som anses vara barnmisshandel. I utredningen framgår att synen skiljer sig åt mellan olika yrkesgrupper och även mellan individer inom samma yrkesgrupp. Dessutom definierar allmänheten barnmisshandel annorlunda än forskare och professionella. I utredningen framgår även att det råder skilda uppfattningar om vad som skall anmälas till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § SoL. Utifrån ett barnperspektiv ansåg socialdepartementet det därför angeläget att definiera vad som ska betraktas som barnmisshandel. Utredningen kom fram till att ett barns bevitnande av våld faller under kategorin psykisk misshandel. Formuleringen lyder ”Vissa skadliga expositioner skall också ses som psykisk misshandel, t.ex. att barnet tvingas bevittna (se eller höra) våld i sin närmiljö eller leva i en miljö där våld eller hot om våld förekommer ofta.” (SOU 2001:72, s.122). I Socialstyrelsens handbok om socialtjänstens arbete med våld i nära relationer framhålls tydligt riskerna för barn att leva i en miljö där våld förekommer och vad som är socialnämndens ansvar i en sådan situation.

Socialnämndens ansvar för att särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp, av eller mot närstående, kan vara i behov av stöd och hjälp lyfts fram i 5 kap. 11 § fjärde stycket SoL.

Som tidigare nämnts reglerar SoL 14:1 och 14:1c anmälningsskyldigheten när det gäller oro och misstankar om att ett barn far illa. Flera granskningar som Socialstyrelsen genomfört visar att bara ungefär hälften av de anmälningar som inkommer till socialtjänsten rörande oro och misstankar om att barn far illa leder till att en utredning startas. Granskningarna visade även att skillnaderna mellan kommunerna var stora. För att få bukt med detta gick Socialstyrelsen ut med *Särskilda föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*, SOSFS 2014:4. Dessa föreskrifter trädde i kraft den 1 oktober 2014 och syftade bland annat till att förmå socialtjänsten att oftare starta utredningar istället för att stanna vid en så kallad förhandsbedömning. I föreskrifterna förtydligas att:

När socialnämnden får kännedom om att ett barn kan ha

1. utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller
2. bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående

ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Nämnden ska vidare bedöma risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld. (SOSFS 2014:4, 6 kap. 1 §)

Formuleringen ”ska nämnden utan dröjsmål inleda utredning...” (egen kursivering) gör att det inte längre råder någon tvekan om en utredning ska inledas eller inte. Så långt är allt gott och väl, men *vad* som sedan utreds beror helt och hållet på vad socialsekreterarna lägger vikt vid att utreda. Även om det finns ett standardiserat utredningsverktyg; Barnets behov i centrum (BBIC), är det de utredande socialsekreterarnas tolkningar och slutligen analys av ärendet som avgör dess utfall. Eftersom socialsekreterare är människor med olika kunskaper och erfarenheter kan det resultera i att liknande

ärenden kan få väldigt olika bedömningar. Vad som anses vara våld eller inte och vilken effekt det eventuella våldet kan få lämnas till (en eller två) enskilda socialsekreterare och deras subjektiva bedömningsprocess, detta oavsett vad utredningar kommit fram till och föreskrifter anvisar.

1.2 Problemformulering

Enligt Lipsky (2010) existerar det en diskrepans mellan den högre nivån där beslut tas, i det här fallet Socialstyrelsen, och den nivå där den löpande verksamheten utförs, i det här fallet socialtjänsten. Lipsky hävdar att implementeringen av föreskrifter inte är en automatisk process, utan det är de anställda inom den offentliga sektorn, vilka träffar allmänheten på daglig basis, som skapar egna policys genom de beslut de tar och de rutiner de skapar i sin dagliga verksamhet. Lipsky kallar dessa anställda för *street-level bureaucrats*, vilket på svenska har översatts till gräsrotsbyråkrater eller gatubyråkrater. I min studie är gatubyråkraterna de utredande socialsekreterarna som har i uppgift att utreda behov av stöd och skydd för barn som misstänks fara illa.

Mot bakgrund av Lipskys teori om *street-level bureaucrats* är det intressant att titta på vilka tolkningar utredande socialsekreterare gör när de i sitt arbete möter *barn som upplever våld*. Det skulle kunna vara så att socialsekreterarna i realiteten inte ser på fenomenet *barn som upplever våld* på samma entydiga sätt som lagen och föreskrifterna säger, vilket i så fall innebär en bredare bedömningsrepertoar från socialtjänstens sida. Om socialsekreterarnas bedömningsrepertoar breddas ytterligare skulle det i sin tur kunna innebära skillnader i vilka insatser som sätts in i syfte att säkerställa att barnets behov av stöd och skydd uppfylls. Mot bakgrund av detta är studiens övergripande frågeställning hur socialsekreterare förhåller sig till de lagar och riktlinjer som finns när det gäller barn som upplever våld. Finns det en diskrepans mellan policynivå och de tolkningar som sker på den nivå där praxis utförs?

1.3 Syfte

Syftet med studien är att öka kunskapen om hur utredande socialsekreterare ser på fenomenet *barn som upplever våld mellan närstående* och hur deras tolkningar förhåller sig till de lagar och riktlinjer som finns gällande barn som upplever våld.

1.4 Frågeställningar

Hur ser utredande socialsekreterare på att barn upplever våld mellan närstående?

Hur förhåller sig utredande socialsekreterare till de lagar och riktlinjer som finns?

Hur tolkar utredande socialsekreterare barns påverkan av att uppleva våld mellan närstående?

Kap. 2 - Centrala begrepp

2.1 Bevittna/uppleva våld

I SOU-rapporter och de föreskrifter och handböcker Socialstyrelsen gett ut i ämnet använder de sig konsekvent av begreppet *bevittna* våld och till en början gjorde även jag det. Eriksson och Näsman (2011) menar att begreppet *bevittna* är alltför begränsat för att beskriva vad barnen varit med om. De menar att begreppet kan associeras till att barnet varit ett distanserat ögonvittne, vilket underskattar den påverkan som barnet utsätts för. De menar också att begreppet *bevittna* leder läsaren till att tänka på synsinnets främst och att det då finns risk för att vi tappar aspekten av att barn både kan höra våldet och uppleva dess konsekvenser. Författarna argumenterar för att begreppet *uppleva* våld är bredare och mot bakgrund av detta slopade jag benämningen ”bevittna” helt och började istället använda mig av uttrycket *uppleva* våld.

2.2 Närstående

I studien används den definition av närstående som framgår i Socialstyrelsens handbok *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen* där det står följande:

Utgångspunkten för om någon enligt 5 kap. 11 § SoL ska betraktas som närstående eller inte, är om det föreligger en nära och förtroendefull relation mellan honom eller henne och den som utsatts för brottet. Begreppet närstående kan enligt förarbetena till exempel omfatta följande personer:

- make, maka, sambo, pojk- och flickvän som en person har ett mer fast och varaktigt förhållande med
- föräldrar och fosterföräldrar
- mor- och farföräldrar, mostrar och fastrar, syskon
- barn och barnbarn.

Bedömningen av vem som är närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållandena i det enskilda fallet. (2015, s. 139)

2.3 Barnavård/barnavårdsarbete

Begreppet barnavård och barnavårdsarbete i denna studie avser samhällets organiserade insatser för barn och ungdomar som anses antingen fara illa eller vara i riskzonen för att fara illa.

Kap. 3 - Tidigare forskning

Nedan presenteras den tidigare forskning jag funnit relevant för studien. Fenomenet *Barn som upplever våld* är ett expanderande forskningsfält. Kunskapen om barns utsatthet har funnits länge men barnens situation har synliggjorts i forskning och politik först under senare år (Corneliussen, 2012). Inom ramen för denna studie har jag utgått från flera av Maria Erikssons forskningsarbeten om barn som upplever våld. Jag har även tagit del av och utgått från Tina Mattsons forskning om våld i barnavårdsutredningar samt en kunskapsöversikt gällande barnavårdsutredningar utgiven av Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS, 2007).

Vad gäller internationell forskning har jag tagit del av artiklar publicerade i olika socialvetenskapliga tidskrifter, bland andra *Child and family social work* och *International journal of children's rights*. Nedan presenteras en studie utförd i Australien och en vinjettstudie utförd i Norge, England och USA.

Kapitlet inleds med svenska perspektiv och går sedan vidare till internationella perspektiv.

3.1 Svenska perspektiv

3.1.1 Politikens roll i det sociala barnavårdsarbetet

I kunskapsöversikten gällande barnavårdsutredningar från IMS lyfts det fram att socialt arbete i Sverige är organiserat under politiska nämnder vilket innebär att svenska socialarbetare arbetar närmare det politiska systemet än vad socialarbetare gör i många andra länder. Författarna menar att det i teorin innebär att social barnavård bestäms av den politiska majoritetens utformande av socialpolitiken (IMS, 2007). Författarna beskriver att de som arbetar med den sociala barnavården definierar målgrupper för arbetet och att denna definiering är starkt färgad av socialarbetarnas egna uppfattningar om vad som är ett gott föräldraskap. Författarna förklarar att socialpolitiken påverkar definitionen av orsaker till att barn far illa genom att det i västvärlden framgår genom lagstiftning att barn far illa först och främst på grund av föräldrars omsorgssvikt. På så sätt individualiserar och psykologiserar lagstiftarna både orsaker och lösningar på problem. Enligt författarna gör detta att strukturella faktorer till att barn far illa faller utanför, vilket i sin tur får långtgående konsekvenser för hur socialarbetare formulerar familjers problem och vilka insatser som sätts in. De menar att det individualiserade synsättet gör "... att socialarbetare måste formulera familjers problem som personliga och relationella avvikelser för att familjeproblem ska kunna göras till legitima administrativa kategorier." (2007, s. 156).

3.1.2 Barns påverkan av upplevelser av våld

Som beskrivs i inledningen till kapitlet är *barn som upplever våld* ett expanderande forskningsfält i Sverige. Flera studier utförda de senaste tio åren visar att barn som upplever våld mot en närstående löper en ökad risk för emotionella och beteendemässiga problem under barndomen och i vuxenlivet (Eriksson, 2007; Näsman, Källström Cater & Eriksson, 2008). Eriksson (2007) betonar att barn som upplever våld inte är en enhetlig grupp, eftersom barnen har olika livssituationer har de också olika

behov av stöd och skydd. Det är viktigt att komma ihåg att varje barn är unikt och att barns upplevelser varierar beroende av individuella faktorer som exempelvis; ålder, socioekonomisk tillhörighet, våldets karaktär, tillgång till stöd samt förekomsten av andra riskfaktorer i barnets liv.

Studier visar att upplevelser av våld kan för ett barn innebära ett trauma och när våldet sker i det privata, i familjen och hemmet, är det dessutom tabu. Det innebär ofta att barnet inte får prata om våldet. På så sätt får inte barnet sina erfarenheter giltiggjorda så att de kan bearbetas. Detta kallas för ett *tabuiserat trauma* vilket Näsman et al. (2008) menar försvårar återhämtningen efter upplevelsen. Författarna betonar samtidigt att skillnaden i förekomst av emotionella och beteendemässiga problem mellan barn som upplevt våld och barn i allmänhet är statistiskt relativt liten. De menar att upplevelser av våld i familjen bör ses som *en* av de riskfaktorer i ett barns miljö som kan leda till negativa följder. De framhåller att flera studier visar att barn reagerar på mycket olika sätt och i olika grad på upplevelser av våld i familjen. Med tiden kan barn återhämta sig från svåra upplevelser. Återhämtningen underlättas om barnet exempelvis upplever en känsla av fysisk och emotionell säkerhet, starka band till en närstående och om kontakten med den förövande är säker. Det kan även vara lättare om barnet har fått en chans att förstå upplevelsen på ett sammanhängande och icke skuldbeläggande sätt. Att våldet har upphört är av central betydelse (Källström Cater, 2008).

Källström Cater (2008) lyfter att tre typer av riskfaktorer visat sig vara förknippade med negativa konsekvenser för ett barns utveckling efter att ha upplevt en traumatisk situation. Den första riskfaktorn handlar om karaktären av traumat och den andra är relaterad till barnets egen personlighet och eventuella tidigare upplevda livskriser. Slutligen är det riskfaktorer i omsorgsmiljön, exempelvis bristfälligt social nätverk, att vissa reaktioner i hemmet eller skolan är förbjudna, exempelvis ilska, samt en i övrigt svår livssituation, exempelvis att leva i fattigdom, som är de mest relevanta faktorerna för barnets fortsatta utveckling.

3.1.3 Arbeta med barn som har upplevelser av våld

Barnavårdsutredningar handlar om att utreda barns behov och utsatthet. Varaktighet, allvarlighetsgrad, orsaker och konsekvenser är aspekter som måste utredas i relation till det sociala problem utredningen gäller. Mattsson (2017) menar att utredningsarbetet är tydligt beskrivet i Socialstyrelsen föreskrifter, exempelvis barnets behov av stöd och hjälp, våldets karaktär, barnets relationer, våldets påverkan och föräldrars uppfattning ska utredas. Mattsson beskriver utredningsförfarandet och hur det så småningom leder till den skriftliga sammanställningen av vad utredarna fått veta om barnet, dess situation och behov, ett så kallat *beslutsunderlag*. Beslutsunderlaget ligger till grund för det beslut som fattas om eventuell insats.

Mattsson problematiserar att den skriftliga utredningen å ena sidan är en central dokumentation av den kunskap som finns i ett ärende, å andra sidan att bara en begränsad del av den information som kommer in skrivs ned och blir en del av den skriftliga utredningen. Oftast dokumenteras bara den information som ligger till grund för bedömningen, övrig information sållas bort. Mattsson menar att utredarna på detta sätt skapar en berättelse i sina utredningar och att "... även om de strävar efter att

identifiera och finna lösningar på barnets situation, så skapar och utgår de samtidigt genom sitt arbete från bilder av vad som är barns behov, utsatthet, normalt familjeliv och en god barndom.” (2017, s. 34). Mattsson uttrycker att utredningen skrivs med ett syfte och att detta syfte påverkar utredningens innehåll. Utredningen ska tydliggöra och motivera den bedömning och det beslut som de utredande socialarbetarna kommer fram till och beroende på vad beslutet är skrivs utredningen på olika sätt. Om utredningen exempelvis syftar till att ligga till grund för att socialnämnden ska fatta beslut om ett tvångsomhändertagande av ett barn kan utredningen förväntas vara mer fokuserad på de brister som finns och hur barnets behov inte tillgodoses av föräldrarna. Om utredningen däremot syftar till att etablera en insats med föräldrarnas samtycke kan utredningen förväntas vara mildare i sitt språk och fokusera mer på skyddsfaktorer. Utredningen innebär en ibland svår avvägning av vad som kan och inte kan uttryckas i förhållande till att upprätthålla en fungerande kontakt mellan socialtjänsten och familjen. Denna avvägning menar Mattsson visar den dubbla roll utredarna har i och med att vara en omsorgsmyndighet som både syftar till att kontrollera människor samt hjälpa dem.

När Mattsson (a.a) intervjuade utredande socialsekreterare fann hon att flera återkom till betydelsen av att ett barn har kontakt med båda sina föräldrar och att om det fanns en god kontakt så ansågs det angeläget att arbeta med denna även om föräldern använt våld. Socialsekreterarna uttrycker att en förälder inte nödvändigtvis är en dålig förälder för att den varit våldsam. Det framkommer också i Mattssons intervjuer att utredarna lägger stort ansvar på den vuxna våldsutsatta att skydda barnet från upplevelser av våld, exempelvis genom att inte gå tillbaka till en våldsutövande partner. Ett annat framträdande tema i Mattssons intervjuer är socialsekreterarnas förståelse av våld som något som uppstår i pressade situationer där vuxna inte har verktyg för att hantera sina och/eller sina barns känslor. Mattsson menar att med denna förståelse blir våldet ett uttryck för vad hon benämner som *en situationsrelaterad konsekvens*. Denna förståelse gör att våldet blir något som socialsekreteraren ser en möjlighet att påverka, Mattsson menar att med denna förståelse så frias de vuxna från ansvar och skuld. Våldet blir en fråga om kunskap, utsatthet och kultur istället för en makt- och kontrollfråga. Mattsson menar att detta hänger samman med Socialtjänstens uppdrag att ge stöd och hjälp och att Socialtjänsten på grund av detta har ett behov av att se människor som förändringsbara.

En studie om barns egna upplevelser av bemötande och delaktighet i mötet med socialtjänsten bekräftar de resultat Mattsson (2017) fann. Studien uttrycker kritik mot socialsekreterare som möter barn som upplevt våld. Den visar att det är barnets behov av kontakt med bägge föräldrar som hamnat i fokus och inte barnets behov av skydd från upprepade upplevelser av utsatthet (Eriksson & Näsman, 2011). Författarna menar att genom barnens vittnesmål trädde det fram en bild av att utredande socialsekreterare ofta har en alltför generell utgångspunkt där barnet förutsätts behöva två föräldrar för att utvecklas på bästa sätt.

Källström Cater (2008) skriver om svårigheterna i arbetet med att utreda behov av stöd och skydd för barn som upplevt våld. Svårigheten menar hon ligger i att det finns så stora skillnader i vad barnen har upplevt och vilka konsekvenser det kan få. För vissa barn handlar det om att ha levt i en våldsam

miljö sedan födseln och för andra är våldshändelsen en enstaka situation ”som etsat sig fast i barnets medvetande så att det inte klarar att göra sig fri från den och påverkas allvarligt i sitt dagliga liv.” (2008, s. 183).

3.2 Internationella perspektiv

3.2.1 Australien

Enligt författarna till en studie utförd i Australien är upplevelser av våld mellan närstående en av de viktigaste delarna att jobba med när det gäller barn som far illa. Det framgår att det är av ringa betydelse på vilket sätt barnet upplevt våld, studier visar att upplevelser av våld är en av de främsta anledningar till att barn far illa. Sedan cirka tio år tillbaka är det reglerat enligt lag att misstankar om att ett barn far illa måste anmälas till motsvarigheten till socialtjänsten i Sverige (Zannettino & McLaren, 2012). The Australian Institute of Health and Welfare har sedan lagen trädde i kraft sett att majoriteten av anmälningar som kommer in behandlar barns upplevelser av våld. Studier visar trots detta att målgruppen sällan får det stöd de borde få. Zannettino och McLaren (a.a.) menar att det beror på att barnavårdsarbetet och arbetet med våld i nära relationer är alltför åtskilda från varandra. Samarbetet mellan dessa arbetsområden behöver effektiviseras för att kunna svara upp mot de behov barn som upplever våld mellan närstående har. Författarna menar att förståelse för varandras arbete är av största vikt för att föra arbetet framåt. Forskarna lyfter fram att arbetet inom respektive område är organiserat på olika sätt. De beskriver att barnavårdsarbetet är statligt styrt och reglerat och ofta har att göra med klienter som inte har sökt hjälp på frivillig basis. Arbetet med våld i nära relationer tillhandahålls ofta av ideella organisationer med mer ideologiska ramverk och klienterna har ofta själva sökt sig till hjälpen.

Zannettino och McLaren (2012) presenterar en studie där socialarbetare från barnavården och socialarbetare som jobbar med våld i nära relationer deltog i fokusgruppsintervjuer vars syfte var att identifiera socialarbetarnas syn på barns upplevelser av våld och hur de ansåg att arbetet mellan de två grupperna kunde förbättras. Studien fann att båda grupperna såg barns upplevelser av våld som allvarligt och något som barnen behövde skyddas från. Socialarbetarna som arbetar med barnavård framhöll att upplevelser av våld kan vara lika skadligt för ett barn som att barnet själv är utsatt för fysiskt våld. Även de socialarbetare som jobbar med våld i nära relationer såg allvarligt på barns upplevelser av våld och de framhöll aspekten av vad upplevelserna kan göra med relationen mellan mamma och barn. De lyfte fram att mammans roll, i och med våldet, blir underminerad och att det signalerar till barnen att mamman saknar makt eller kontroll över sitt eget liv, vilket i sin tur kan innebära att barnen tappar förtroende för att mamman kan skydda dem. Båda grupperna resonerade samstämmigt kring hur det påverkar barn negativt om de känner sig tvingade att ta en roll som beskyddare gentemot eventuella yngre syskon och husdjur. De lyfte fram att ansvarsbördan som ligger i denna beskyddarroll kan ha allvarlig effekt på barns känslomässiga välbefinnande.

Arbetsgruppernas åsikter skilde sig åt särskilt vad gäller en aspekt; ansvarsfrågan. Barnavårdsarbetarna tenderade att lägga hela ansvaret på den våldsutsatta (oftast mamman) att skydda

barnen från att uppleva våld. Socialarbetarna som jobbar med våld i nära relationer var mer benägna att lägga ansvar på våldsutövaren.

Studien kom fram till att socialarbetarna och barnavårdsarbetarna var överens om fyra grundförutsättningar som de anser skulle föra samarbetet arbetsgrupperna emellan framåt. Dessa fyra grundförutsättningar var; att *prioritera känslomässig och psykisk misshandel*, att *stödja och förmedla empowerment till våldsutsatta (mammor)*, att *stärka mamma- och barn-relationen* och slutligen att *stödja barnen och familjen genom hela processen*.

3.2.2 Vinjettstudie – Norge, England och USA

En studie utförd av de norska forskarna Marit Skivenes och Hanne Stenberg undersöker hur 301 barnavårdsarbetare i Norge, England och USA bedömer risker för barn i ärenden med våld i nära relationer. Med hjälp av en vinjettstudie undersöker de om och i så fall hur bedömning och dokumentation av ärenden skiljer sig åt. Studien fann både skillnader och likheter. Norska socialarbetare tenderade att bedöma risknivån för barnen som signifikant högre än socialarbetarna i England och USA. Studien fann också att socialarbetarnas rättfärdiggörande och identifiering av riskfaktorer var slående lika över landsgränserna. Författarna menar att samstämmigheten kan bero på att kunskapen om våld i nära relationer och dess negativa konsekvenser numera är vedertagen i stora delar av världen. Författarna hävdar att olikheten i bedömning av risknivå, där Norges bedömningar stod ut från de andras, beror på de skillnader som finns i hur respektive land organiserat sitt system gällande barnavård (2013).

Kap. 4 - Teoretiska ansatser

4.1 Michael Lipsky – Street Level Bureaucracy

Street Level Bureaucracy skapades som teoretiskt begrepp av Michael Lipsky under början av 1980-talet. Lipskys teori om Street level bureaucracy är en teori som handlar om komplexiteten i att utföra ett arbete som å ena sidan är hårt reglerat enligt lagar och förordningar och å andra sidan innefattar ett stort eget handlingsutrymme för den enskilda arbetstagaren (2010). Dessa arbetstagare kallar Lipsky för street-level bureaucrats. Benämningen har översatts till svenskan på flera sätt, exempelvis; gatubyråkrater, gräsrotsbyråkrater och frontlinjebyråkrater (Ekström, 2016). I likhet med Ekström har jag i denna studie valt att använda mig av benämningen gatubyråkrater när jag syftar på eller talar om street-level bureaucrats.

Inom ramen för min studie kommer jag att främst fokusera på den del av Lipskys teori som han kallar för *Street-level bureaucrats as policy makers*. Lipsky (2010) menar att det är två aspekter som gör att gatubyråkrater skapar egna policies; den första aspekten är att en gatubyråkrat innehar en arbetsposition där handlingsutrymmet är brett och den andra är att de beslut som gatubyråkraterna fattar blir normerande i den verksamhet som de arbetar i. Lipsky beskriver den balansgång som de gatubyråkrater som jobbar med myndighetsövning ständigt utför. Enligt Lipsky är exempelvis poliser, socialarbetare och lärare gatubyråkrater även om han också lägger till att begreppet urvattnats en del och ibland verkar syfta på alla offentligt anställda.

Lipsky (a.a) hävdar att det kan vara svårt att hantera det breda handlingsutrymmet med den flexibilitet och den medkänsla inför klienten som det innefattar, med det strikta regelverk som ofta styr gatubyråkraternas arbete. Lipsky menar att arbetet som gatubyråkraten utför ofta har vaga eller tvetydiga målformuleringar, dessutom har gatubyråkraten ofta att göra med ofrivilliga klienter, där ofrivilligheten antingen kan ha att göra med direkt tvång eller hot om detsamma eller att det inte finns några andra alternativ för individen.

Handlingsutrymmet menar Lipsky (a.a) är centralt i det arbete gatubyråkraten utför då det är ett arbete med människor och människor är olika med olika förutsättningar och behov. Att detaljstyra gatubyråkraters handlingar är inte möjligt då de utför den sortens arbete att de ständigt måste fatta egna beslut. Lipsky menar också att gatubyråkrater kan använda sitt handlingsutrymme för att ifrågasätta politiska styren och organisatoriska mål genom att (via handlingsutrymmet) sträva åt ett håll de själva anser är bättre. Vidare menar Lipsky att handlingsutrymmet även är något som gatubyråkraten kan gömma sig bakom. Det är ofrånkomligt för en socialarbetare att kategorisera människor till behandlingsbara klienter. Denna kategorisering kan vara stigmatiserande för klienten. Enligt Lipsky skapar gatubyråkraten tre strategier för att hantera sitt arbete. Den första strategin är att utveckla rutiner som tenderar att begränsa efterfrågan samtidigt som de maximerar användandet av befintliga resurser. Den andra strategin handlar om att gatubyråkraten omvandlar definitionen av sitt

arbete för att minska klyftan mellan resurser och mål. Den tredje strategin slutligen enligt Lipsky är att gatubyråkrater omdefinierar klienterna för att minska klyftan mellan sina prestationer och mål.

Ekström (2016) skriver i sin avhandling om socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor att Lipskys teori om Street level bureaucracy har kritiserats för att inte ta hänsyn till professionens egen status. Hon skriver att socialarbetarens professionella status styr handlingsutrymmet och menar att den professionella statusen även påverkar socialarbetarens, gatubyråkratens relation till sina chefer.

Kap. 5 - Metodkapitel

I följande kapitel redogör jag för mina metodologiska överväganden under studiens gång. Min avsikt är att redovisa studiens forskningsansats och vilken typ av data och empiri som samlats in. Jag beskriver min förförståelse, mitt urvalsförfarande och de litteratursökningar jag gjort. Vidare presenterar jag vilka avgränsningar och etiska ställningstaganden jag har gjort samt hur jag har genomfört datainsamling och analys. Bifogat till uppsatsen finns den intervjuguide jag har använt vid genomförandet av datainsamlingen, markerad bilaga 2. Vidare diskuteras studiens tillförlitlighet med validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Avslutningsvis finns en metodkritisk diskussion där jag lyfter fram hur andra metodologiska val skulle kunnat förändra studiens resultat.

5.1 Forskningsansats och metod

Studien har en abduktiv ansats och mitt empiriska material tolkas med hjälp av hermeneutisk tolkningstradition. Patel och Davidson (2011) menar att med en abduktiv ansats har forskaren kombinerat induktion och deduktion. De beskriver att abduktion innebär att utifrån ett enskilt fall formulera hypotetiska mönster som ämnar förklara fallet. De menar att det första steget, när hypoteser formuleras, är induktivt och att nästa steg, där hypotesen provas på nya fall, är deduktivt. Vad gäller hermeneutik skriver Patel och Davidson att hermeneutiker menar att det går att förstå människors livssituation genom att tolka hur mänskligt liv kommer till uttryck i det ”talade och skrivna språket samt i människors handlingar och mänskliga livsytringar” (s. 29, 2011). Människor har intentioner som kommer till uttryck i språk och handling och genom tolkning av dessa kan vi förstå innebörden (Kristensson Ugglå, 2012). Med en hermeneutisk ansats vill jag försöka förstå och frilägga den mening som kommer till uttryck i intervjuerna med respondenterna.

För att få ett material med vilket jag ämnar försöka förstå utredande socialarbetares tolkningar av fenomenet *barn som upplever våld* använder jag mig av kvalitativa semistrukturerade forskningsintervjuer. Kvale och Brinkmann skriver att en semistrukturerad intervju ”... söker förstå teman i den levda vardagsvärlden ur undersökningspersonens eget perspektiv ...” (2014, s. 45). Författarna menar att intervjun kan likna ett öppet vardagssamtal men att den i och med sitt syfte och sin specifika teknik varken är ett öppet vardagssamtal eller ett slutet frågeformulär. Vidare beskriver Kvale och Brinkmann att en kvalitativ intervju har för avsikt att täcka både faktaplanet och meningsplanet i samtalet. De menar att det är viktigt att lyssna till både de explicita beskrivningarna som kommer till uttryck och de åsikter som sägs mellan raderna. För att undersöka om intervjuaren har uppfattat det underförstådda budskapet rätt kan intervjuaren försöka formulera budskapet och ”... sända tillbaka det till intervjupersonen och kanske få en omedelbar bekräftelse på om tolkningen är riktig eller ej.” (a.a., 2014, s. 47). Kvale och Brinkmann menar även att intervjuandet kräver en kritisk medvetenhet om de egna förutsättningarna från intervjuarens sida. Det är viktigt att intervjuaren är nyfiken och lyhörd inför vad som sägs, och inte sägs, samt kritisk mot sina egna antaganden under intervjugång. Detta är något jag upplevde som en utmaning under insamlandet av material. I

enlighet med Kvale och Brinkmanns förslag använde jag i mina intervjuer mig av att ”sända tillbaka” det jag uppfattat implicit i min respondents svar och flera gånger föll det ut väl. Vid något tillfälle visade det sig att mitt antagande och min uppfattning av respondentens budskap var fel och i och med mitt återsändande kunde respondenten förtydliga sin mening. I det avseendet upplevde jag att Kvale och Brinkmanns metod med att sända tillbaka det budskap jag uppfattat var till stor hjälp i arbetet med att få ett material som överensstämde med vad mina respondenter faktiskt ville förmedla.

Vidare beskriver Kvale och Brinkmann (a.a) att kunskapen som kommer ur en kvalitativ intervju är något som uppstår i samspelet mellan två människor. Intervjuaren och intervjupersonen påverkar varandra ömsesidigt och därför menar författarna att det är viktigt som intervjuare att vara medveten och lyhörd inför intervjupersonens personliga gränser samt att kunna hantera den mellanmännsliga dynamiken i intervjun.

5.2 Urval och målgrupp

Enligt Bryman (2011) är de flesta urval i kvalitativa undersökningar målinriktade och så är även fallet i denna studie. Bryman beskriver att syftet med ett målinriktat urval är att välja ut deltagare som är relevanta för de forskningsfrågor som formulerats. Urvalet är av strategiskt slag: Det ”... inbegriper ett försök att skapa överensstämmelse mellan forskningsfrågor och urval.” (s.434, 2011). Mot bakgrund av detta har jag valt att intervjua socialsekreterare som jobbar på utredningsenheter för barn och/eller ungdomar, detta i och med att syftet med min studie är att öka kunskapen om utredande socialsekreterares syn på fenomenet *barn som upplever våld mellan närstående*.

Tillvägagångssättet för att få tag på intervjupersoner var att jag via Stockholms stads hemsida först valde sex olika stadsdelsförvaltningar och identifierade den person som är ansvarig för barn- och ungdomsutredningar på respektive förvaltning. Personernas titel varierade mellan enhetschef, avdelningschef och verksamhetsansvarig. Efter att ha identifierat dessa personer skickade jag var och en ett mail där jag förklarade mitt ärende. Jag bad dem om hjälp att förmedla kontakt mellan mig och utredande socialsekreterare och bifogade mitt informationsbrev (se bilaga 1). Endast en respondent svarade i samband med det första utskicket och jag insåg att jag måste skicka ut mitt mail till fler stadsdelar samt kranskommuner runt om Stockholm. Trots ytterligare utskick till fler stadsdelar och kranskommuner var det mycket svårt att få tag på respondenter vilket gjorde att jag fick tänka till ordentligt; bör jag ändra datainsamlingsmetod eller har jag några kontakter att använda mig av? Då jag arbetar deltid på en barnutredningsenhet inom Stockholms stad bad jag ett par kollegor om hjälp att få tag på respondenter. De var mig behjälpliga genom att de mailade mitt informationsbrev direkt till personer de känner som är anställda på utredningsenheter för barn och/eller ungdomar. Deras hjälp skulle visa sig vara oumbärlig. Efter att de skickat vidare mitt informationsbrev kunde jag boka in ytterligare fem intervjuer med personer från fyra olika förvaltningar.

Då jag i studiens tidiga skede hade förhoppningen om att utföra minst tio intervjuer valde jag att återigen kontakta enhetschefer, avdelningschefer och verksamhetsansvariga på olika förvaltningar runt

om i Stockholmsområdet, denna gång via telefon. Genom att prata med berörda personer i telefon kunde jag få snabbare respons på eventuellt önskemål om delaktighet i studien. I telefonsamtalen hänvisade jag till mitt tidigare utsända mail och förklarade studiens syfte och tillvägagångssätt. Alla jag pratade med var rörande överens om att det var ett intressant område jag valt att skriva om, dessvärre, beklagade de, hade ingen hos dom möjlighet att delta. I det här skedet gjorde jag en avvägning mellan om jag skulle ägna ytterligare tid åt att försöka få tag på fler respondenter eller om jag skulle välja att nöja mig med de sex respondenter jag lyckats få och istället lägga tiden på att analysera mitt material ordentligt. Jag landade tillslut i att tiden bäst skulle komma till användning i analysarbetet. Så efter idoga försök att öka antalet respondenter till min studie och ovan nämnda avvägning kom tillslut mitt urval att bestå av sex respondenter från fem olika förvaltningar inom Stockholmsområdet. Samtliga respondenter har socionomexamen och samtliga har jobbat med socialt arbete i fyra år som minst och över tjugo år som mest. Tre av respondenterna arbetar på en utredningsenhet för barn och tre på en utredningsenhet för ungdomar. Hälften av respondenterna är tillsvidareanställda på socialförvaltningen och hälften arbetar som konsulter. Att arbeta som konsult innebär att hyras ut av ett konsultföretag till en enhet inom Socialtjänsten under en tidsbegränsad period.

Socialsekreterarnas uppgift är att utreda barns behov av stöd och skydd efter att det kommit in en anmälan till socialnämnden gällande oro kring ett barn. Respondenterna i denna studie har alla gemensamt att de arbetar med det standardiserade utredningsverktyget BBIC. BBIC används för att kartlägga barnets familjesituation och nätverk och för att identifiera risk- och skyddsfaktorer runt barnet. Utredningen mynnar ut i ett *Beslutsunderlag* som innehåller socialtjänstens sammanfattade bedömning av barnets behov. Utredningen ska vara vägledande för när socialtjänsten bör ingripa eller inte (IMS, 2009).

I utredningsarbetet har socialtjänsten flertalet bedömningsmetoder och modeller att använda sig av. Vad gäller barn som misstänks vara utsatta för våld är metoden Signs of safety vanligt förekommande. Signs of safety är en metod som fått ett stort genomslag inom Socialtjänsten de senaste åren. Metoden är en lösningsfokuserad samtalsmetod och en klinisk erfarenhetsbaserad riskbedömningsmodell inriktad på utsatta barn och ungdomar (Hiller, Söderberg & Witt, 2014).

5.3 Förförståelse

Under höstterminen 2016 gjorde jag min praktik på en utredningsenhet för barn och trivdes mycket bra. Ganska snart in i vfu-perioden identifierade jag att fenomenet *barn som upplevt våld* var något som enskilda utredare pratade väldigt olika kring. *Våld och barn* var ett samtalsämne som var vanligt förekommande på arbetsplatsen. Under min tid på enheten hände det vid ett flertal tillfällen att ärenden som varit aktuella tidigare år kom tillbaka och av olika skäl föll det sig så att några av dessa ärenden tilldelades utredare som inte tidigare jobbat med det specifika ärendet. Det jag upptäckte då var att olika utredare ofta gjorde olika bedömningar i ärendet, vilket jag fann mycket intressant. I vissa fall

handlade det självklart om att ärendets karaktär förändrats men i andra ärenden fanns inga sådana tydliga förändringar och ändå var bedömningarna olika. I samband med denna upptäckt väcktes en nyfikenhet hos mig att undersöka detta närmare. Hur kan jag förstå att utredare som har samma lagar och föreskrifter att förhålla sig till gör så olika bedömningar? När jag pratade med mina handledare och övriga kollegor upplevde jag att synen på hur barn kan påverkas av att leva i våldsamt miljö varierade. Även synen på föräldraskapet och uppfattningar om hur det låg till med föräldraförmågan hos den våldsutövande respektive våldsutsatta föräldern skiftade, både vad gäller i specifika fall och rent generellt .

5.4 Litteratursökning

Vid sökning efter och inhämtning av tidigare forskning har jag gått igenom olika databaser. De databaser jag sökt i är Academic search complete, Soc index och Social services abstracts. Utöver dessa har jag använt databaserna Swe Pub, Google scholar och Libris. Jag har även sökt efter forskning med hjälp av högskolans egen söktjänst, Discovery, vilken samlar material från flertalet databaser. Jag har använt mig av sökorden; domestic violence, children, witnessing, familjevåld, uppleva våld, barn, bevittna våld, våld i nära relationer, våld mellan närstående. Dessa ord har kombinerats och jag har varit noga med att kombinera orden på samma sätt när jag sökt i de olika databaserna. Jag har sökt efter forskning som är peer reviewed och jag valde att begränsa min sökning till åren 2000 – 2017.

I Swe Pub och Libris fann jag den svenska forskning om svenska förhållanden som jag har använt mig av i studien. Vad gäller den internationella forskningen gav söktjänsten Discovery flest träffar och det var via Discovery jag fann den internationella forskning jag valt att presentera i studien.

5.5 Studiens avgränsningar

Då tidsperioden för studien är begränsad valde jag tidigt att begränsa mitt sökande efter respondenter till stadsdelsförvaltningar inom Stockholms stad samt förvaltningar i näraliggande kommuner i Stockholmsområdet. Jag gjorde bedömningen att det inom ramen för studien varken fanns tid eller praktiska möjligheter att resa till andra städer. Jag valde även bort att utföra telefonintervjuer då jag upplever att en stor del av kommunikationen då går förlorad. Hade jag valt annorlunda hade antalet respondenter kunnat bli större vilket eventuellt hade gett ett bredare material dock hade jag behövt förhålla mig till att kvalitén på materialet eventuellt skulle ha skiftat beroende på insamlingsätt.

5.6 Etiska överväganden

Då min studie grundar sig i semistrukturerade intervjuer aktualiseras en del forskningsetiska frågor vilka jag behövt förhålla mig till. Enligt Vetenskapsrådet (2002) föreligger det för samhällsvetenskaplig forskning fyra allmänna huvudkrav gällande forskningsetik; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet innebär att jag som studiens författare måste informera mina respondenter om syftet med min studie och hur den kommer att genomföras. Jag uppfyllde detta krav genom att

beskriva studiens syfte och hur jag tänkt gå tillväga med genomförandet av intervjuerna i det informationsbrev jag skickade ut till de ansvariga på barn- och ungdomsenheterna i de olika stadsdelarna och kommunerna. Informationen delgavs även muntligt vid tillfället för respektive intervju. För att uppfylla *samtyckeskravet* hade jag initialt tänkt använda mig av en samtyckesblankett där jag återigen skulle gå igenom studiens syfte, genomförande samt de forskningsetiska riktlinjer jag har att förhålla mig till. Då jag tyvärr missade att skriva ut en samtyckesblankett inför den första intervjun fick jag istället muntligt gå igenom studiens syfte, genomförande samt de forskningsetiska riktlinjerna tillsammans med denna respondent.

Konfidentialitetskravet uppfylls genom att inga uppgifter som kan avslöja vilka mina respondenter är (namn, ålder, stadsdel etc) finns med i studien. Det inspelade intervjumaterialet har förvarats på ett sådant sätt att obehöriga inte kunnat komma åt det och materialet har raderats direkt efter slutförd transkribering. Även de utskrivna transkriberingarna kommer att förstöras när studien är godkänd. Det fjärde allmänna huvudkravet; *nyttjandekravet*, syftar till att materialet endast får användas för forskningsändamålet och detta krav uppfylls genom att materialet raderas och förstörs efter avslutad studie. Materialet kommer således inte att användas till något annat än just denna studie.

Jag har inom ramen för studien gjort två större etiska överväganden, båda kopplade till konfidentialitetskravet. Det ena är huruvida jag skulle göra med presentation av respektive respondents arbetsorganisatoriska tillhörighet, konsult eller statligt anställd. Respondenternas arbetsorganisatoriska tillhörighet skulle kunna vara intressant i förhållande till det insamlade materialet samt den analys som följer detsamma. Att förstå respondenternas svar mot deras anställningsform skulle eventuellt kunna ge en djupare analys av materialet. Jag har dock med hänsyn till mina respondenter och deras önskemål valt att inte redovisa respektive respondents arbetsorganisatoriska tillhörighet. Valet grundar sig även i att det insamlade materialet inte skiljer sig åt nämnvärt oavsett vilken organisatorisk tillhörighet respondenten har.

Ett annat övervägande jag gjort är ifall jag skulle presentera var respektive respondent arbetar, vid vilken stadsdel eller kommun. Jag resonerade kring ifall informationen skulle ge ytterligare förståelse av materialet och kom fram till att så inte var fallet. Att presentera var respondenterna arbetar valdes även bort mot bakgrund av att fem av sex respondenter uppgav att socialtjänstvärlden är liten. Tillsammans med respondenterna togs beslut om att konfidentialitetskravet skulle kunna bli svårt att uppfylla om stadsdels- eller kommuntillhörighet presenterades.

5.7 Genomförande av datainsamling

Efter en hel del arbete med att få tag på respondenter, vilket jag beskrivit närmare under rubriken urval, grundar sig studien på material som är insamlat genom sex kvalitativa intervjuer vilka sedan transkriberats. Alla intervjuer utfördes på respondenternas respektive arbetsplats och intervjuerna varade mellan 30 - 65 minuter. Intervjuerna transkriberades i så nära anslutning till intervjutillfället som möjligt och efter den första intervjun gjordes några mindre ändringar i intervjuguiden.

Transkriberandet av intervjuerna har varit tidskrävande och stundtals svårt. Bryman skriver att

transkribering lätt kan uppfattas som ”...en oproblematiske överföring från talat till skrivet språk.” (2011, s.430). Bryman menar att transkriberingen inte är en uppgift att ta lätt på med tanke på den stora vikt utskriftarna får inom kvalitativ forskning. Mina transkriberingar har inte utförts enligt narrativ form då studiens syfte inte varit att göra en språklig analys av intervjuerna, däremot har jag valt att anteckna i mina transkriberingar om min respondent exempelvis skrattat, suckat eller gjort andra icke-verbala yttringar i samband med sina svar. Jag har antecknat dessa yttringar då jag anser att de ger en annan tyngd åt svaren än om yttringarna hade uteslutits. Yttringarna har även antecknats av det enkla skälet att det skulle vara omöjligt att komma ihåg när, hur och var de annars förekommit.

Vid transkriberingen av materialet antecknade jag i ett separat dokument tankar som uppstod och som jag inte ville riskera att glömma bort under processens gång. Detta dokument hade jag sedan med mig vid tematiseringen av materialet.

5.8 Genomförande av tolkning och analys

Patel och Davidson (2011) menar att en forskare med en hermeneutisk ansats närmar sig forskningsobjektet subjektivt utifrån sin egen förförståelse. De beskriver hur forskaren behöver kunna pendla mellan intervjuarens och den intervjuades synvinkel för att nå fram till en god förståelse av det studerade fenomenet. Vidare förklarar författarna att forskaren hela tiden använder sin egen förförståelse som ett verktyg i tolkningen av materialet och beskriver relationen mellan forskare och respondent som två jämbördiga subjekt som försöker nå en gemensam förståelse. Begreppet *förståelsehorisont* används för att beteckna gränsen mellan vad som omfattas av förståelse och vad som inte gör det. För att uppnå gemensam förståelse menar hermeneutikerna enligt Patel och Davidson att denna förståelsehorisont flyttas under tolkningsarbetets gång.

Vad gäller den rent praktiska biten av tolkningsarbetet gick jag tillväga så att jag noggrant läste igenom mina utskrivna transkriberingar ett flertal gånger. Vid de första genomläsningarna försökte jag ha ett så explorativt angreppssätt som möjligt och efter några läsningar upptäckte jag mönster och tendenser som jag så småningom skapade teman utifrån. I ett första skede hade jag skapat tretton teman och vid en närmare titt på dessa insåg jag att några teman gick att baka in i varandra. Jag insåg även att några andra teman, hur intresseranta de än var, inte svarade mot studiens syfte och därför inte var aktuella. I slutändan var mitt material kondenserat till fem teman och dessa teman finns presenterade nedan under rubriken resultat.

I ett initialt skede av studien var planen att analysera hela resultatet mot Lipskys teori om Street level bureaucracy, men efter att ha läst igenom materialet såg jag att en sådan analys inte skulle vara tillräcklig. Jag fann att stora delar av mitt material lämpade sig väl att analysera mot teorin Street level bureaucracy, men jag fann även resultat där tidigare forskning gjorde att jag kom längre i min analys. Vilka resultat som analyserats mot vad kommer att tydligt framgå i varje analysavsnitt.

5.9 Validitet & Reliabilitet

Orden validitet och reliabilitet härstammar från kvantitativ forskningstradition och deras relevans för kvalitativ forskning har diskuterats (Bryman, 2011). Bryman menar att det finns olika sätt att förhålla

sig till begreppen och att förhållningssättet "...speglar i mångt och mycket den grad i vilken man generellt sett accepterar eller förkastar den realistiska uppfattningen." (2011, s. 360). *Validitet* handlar i grunden om mätning, att studien mäter det den utger sig för att mäta. Bryman menar att ett sätt att försöka försäkra sig om validitet i en kvalitativ studie är att tillämpa *respondentvalidering*. Det finns flera sätt att utföra respondentvalidering men alla syftar till samma sak, nämligen att forskaren förmedlar sina resultat till de människor som varit föremål för studien och i och med deras respons får bekräftelse på om den beskrivning hen förmedlat är riktig. I min studie tillämpade jag fortlöpande respondentvalidering under varje intervju gång, vilket jag också beskriver under rubriken Forskningsansats och metod.

Reliabilitet handlar om en studies tillförlitlighet och Bryman (a.a) beskriver ett av de sätt på vilket begreppet kan tillämpas på kvalitativ forskning enligt följande; extern reliabilitet som syftar till i vilken utsträckning en studie är replikerbar, samt intern reliabilitet som syftar på att medlemmarna i ett forskarlag är överens om hur de ska tolka det de ser och hör. Då jag är ensam författare till min studie är inte strävan efter intern reliabilitet enligt detta synsätt aktuellt. Vad gäller den externa reliabiliteten menar Bryman att det generellt sett i kvalitativ forskning är svårt att uppfylla detta kriterium. Det är också svårt, om inte omöjligt, att återskapa den sociala kontext som förelåg just vid tiden för min specifika studie. Respondentintervjuer, som min studie består av, är särskilt svåra att replikera eftersom förutom den sociala kontext som råder påverkas även intervjun av det samspel som uppstår mellan intervjuare och respondent. Med detta synsätt går det inte att komma ifrån att min studies grad av reliabilitet är att anse som låg.

För att kompensera studiens låga grad av reliabilitet har jag försökt att presentera studiens resultat så transparent som möjligt. Särskilt den interna reliabiliteten blir högre när läsaren får ta del av materialet i en så rå form som möjligt, under kapitlet Resultat har jag därför valt att presentera mitt material med en stor andel citat från mina intervjuer. Alla citat jag valt ut och som presenteras som resultat har bearbetats från talspråklig form till en mer läsarvänlig skriftform. Kvale och Brinkmann (2014) menar att denna bearbetning av citaten är nödvändig för att underlätta förståelsen för den som läser. Vissa citat kan vid en första anblick verka onödigt långa, kanske främst citaten under temat *Polisanmälan*. Dessa citat har jag dock valt att behålla i sin fulla längd, då komprimerandet av dem hade inneburit att viktiga meningsbärande delar eventuellt skulle tagits bort. Att presentera citaten i sin helhet gör att de inte plockas ur sin kontext och således får läsaren ta del av hela respondentens resonemang.

5.10 Generaliserbarhet

Vad gäller studiens generaliserbarhet går det inte att göra några generaliseringar med rent kvantitativa mått. En kvantitativ studie syftar till *hur stor andel* av en population som gör/säger/tänker på ett visst sätt medan kvalitativa material studerar *vilka innehåll* som finns i det som människor i en population gör/säger/tänker. Det kvalitativa materialet kondenseras sedan till teman vilka kan leda till hypoteser.

På så sätt kan kvalitativa studier vara generaliserbara begreppsligt och teoretiskt (Sohlberg & Sohlberg, 2013).

Vad gäller min studie menar jag att de teman som jag funnit centrala skulle kunna ligga till grund för vidare studier med ett liknande underlag. De teman jag funnit skulle till exempel kunna vara ett underlag för att utforma enkäter för kvantitativa studier. De skulle också kunna ligga till grund för en kvalitativ studie med bundna intervjufrågor utifrån samma teman. Jag menar också att jag har prövat om Lipskys teori om Street level bureaucracy är relevant att applicera på denna målgrupp. Mot bakgrund av mitt material anser jag mig kunna hävda att så är fallet.

5.11 Metoddiskussion

Förutom de mindre metodologiska överväganden som jag har presenterat under respektive rubrik i metodkapitlet har jag även gjort några större överväganden. Exempelvis har jag funderat över på vilket sätt mitt resultat hade förändrats om jag istället för semistrukturerade intervjuer valt att intervjua i fokusgrupper. Bryman (2011) menar att om forskare använder sig av fokusgrupper som metod är de intresserade av hur individer i egenskap av gruppmedlemmar diskuterar ett visst tema. Intresset ligger exempelvis i hur människor reagerar på varandras åsikter samt att få syn på det samspel som äger rum i gruppen. Då min studie syftar till att få fatt i socialsekreterares syn på fenomenet barn som upplever våld valde jag aktivt bort fokusgrupper som metod. Delvis för att de reaktioner och samspel metoden kan visa inte svarar mot mitt syfte, men också för att ämnet för min studie kan anses vara känsligt. Jag tror att det föreligger en risk för att jag skulle ha fått socialt accepterade och tillrättalagda svar på mina frågor om jag hade valt att använda mig av fokusgrupper. Jag menar att jag genom mitt val av respondentintervjuer fick ett mer individuellt, öppenhjärtigt resultat som inte var påverkat av andras åsikter.

Hade jag valt att utföra studien med en kvantitativ metod, exempelvis genom att skicka ut enkäter, hade jag kunnat nå ut till många fler socialsekreterare. Jag hade också kunnat erbjuda full anonymitet. Med en kvantitativ metod hade jag troligen även kunnat göra större generaliseringar av mitt resultat. Bryman (2011) menar dock att kvantitativa metoder bland annat har mätning och kausalitet som huvudsakligt fokus vilket gör att det med en kvantitativ metod hade varit svårt att få ett resultat som svarar mot studiens syfte.

Kap. 6 - Resultat

Nedan redovisas det material som framkommit i de intervjuer som utförts inom ramen för studien. Vid en första titt på mitt material upplevde jag att respondenterna uppgett samstämmiga uppgifter, en annan iakttagelse var att respondenternas svar framstod som mycket korrekta, vid en första anblick. Med korrekta menar jag att svaren stämde mycket väl överens med exempelvis de riktlinjer Socialstyrelsen gett ut. Efter att ha läst igenom materialet ett stort antal gånger kunde jag se vissa skillnader i respondenternas svar. Jag uppfattade även underliggande, implicita meningar. Vad gäller min presentation av studiens resultat samt de analyser jag ska göra på detsamma, har jag för avsikt att tydligt redogöra för vad som är mina respondenters svar och vad som är mina egna tolkningar. Mitt material är uppdelat i följande fem teman; *individuella bedömningar, rutiner, stora och svårhanterliga våldsärenden, polisanmäla och insatser*.

6.1 Individuella bedömningar

Samtliga respondenter beskriver att utredningsarbetet innefattar individuella bedömningar.

Respondenterna lyfter alla på snarlika sätt fram att eftersom alla deras ärenden är olika måste varje bedömning specifikt göras efter just den familj som ärendet gäller. En av respondenterna uttrycker sig på följande sätt:

Det är ju alltså individuella bedömningar vi ska göra, det är inte så att det är en klump med barn som ska ha alla Signs of safety-bitarna, det är faktiskt inte så. (Respondent 5)

I det ovanstående citatet uppfattar jag en underliggande kritik, eller kanske snarare tveksamhet, gentemot att tro att en särskild metod är lösningen på alla svar. En annan respondent betonar att det framgår i socialtjänstlagen att de måste jobba med individuella bedömningar. Respondenten förmedlar ett nyanserat sätt att se på ärenden. Jag tolkar det som att hen menar att det inte är en självklarhet att ett barn far illa för att barnet har föräldrar där det ”kan spåra ur i deras nära relation”. Respondentens svar visar att hen inte ser ett likamedförhållande mellan föräldrars eventuella våld och föräldrars oförmåga till omsorg.

Jag tänker att när det gäller vuxna och föräldrar så kan det spåra ur i deras nära relation, men de kan vara jättebra föräldrar och bra med sina barn för det är en annan relation. Man måste titta på var och en, på varje ärende, hur ser det ut här? Vi måste göra en individuell bedömning för varje ärende, som också lagen säger att vi måste göra. (Respondent 1)

Det framgår av respondenternas svar att individualiteten och vikten av att behandla varje ärende var för sig är central genom hela utredningsarbetet. Respondenterna framhåller tydligt att varje familj är unik och att det inte går att göra några generaliseringar i arbetet med att utreda målgruppen.

Efter ett tag så lär man sig lite, men man ska aldrig vara för säker på att man kan läsa människor eller barn rätt, det kan man inte, det har jag lärt mig genom åren ... (Respondent 5)

Respondent 1 lyfter fram hur hen anser att frekvensen av våldet och föräldrars förmåga till insikt påverkar utredningen. Hen resonerar att det föreligger skillnader i ärenden men att det är viktigt i alla ärenden att försöka nå fram till föräldrarna så en förändring kan ske.

Det är också viktigt hur ofta det (våldet) händer och om föräldrarna är villiga att lyssna, förändra och ta till sig och se problemet tänker jag. Det är skillnad, alla ärenden är inte lika för att föräldrar är olika, men det är jätteviktigt att prata med föräldrarna om att de måste ändra strategier. (Respondent 1)

När samma respondent i slutet av intervjun får chansen att lägga till eller betona något väljer hen att uttrycka:

Jag ser inte på våld som mindre allvarligt bara för att jag vill se dom här; hur ofta?, vilka sammanhang?, vilka situationer?, när är barnet med? och vad är föräldrarna beredda att jobba med när det gäller sig själva och sin relation? Allt det är inte lika med att jag inte tar våld på allvar. Ingen ska slå någon, men jag kan förstå att det uppstår situationer som inte blir bra ibland. (Respondent 1)

I citatet ovan tolkar jag en nästan ursäktande och rättfärdigande ton i respondentens svar, respondenten verkar ha ett behov av att förklara sig och sin ståndpunkt, vilket skulle kunna tolkas som att personen tidigare har blivit ifrågasatt för sitt arbetssätt. En annan tolkning är att respondenten känner ett behov att förklara sig gentemot mig som intervjuare. Respondenten vet att jag är student vilket skulle kunna innebära att respondenten vill förklara sig då jag i egenskap av att vara student kanske inte förstår komplexiteten i arbetet. Det skulle också kunna vara så att respondenten uppfattat det som att jag som intervjuare funnit svaret häpnadsväckande och därför känt ett behov av att förklara sig.

Flera av respondenterna lyfter fram en annan aspekt vad gäller vikten av individuella bedömningar, nämligen att konsekvenserna för ett barn av att uppleva våld skiljer sig åt. Samtliga respondenter resonerar även kring relationen mellan ett gott föräldraskap och att föräldern utövat våld mot någon i barnets närhet. En av respondenterna diskuterar det paradoxala i att visa kärlek till sitt barn och samtidigt göra det motsatta gentemot barnets andra förälder. Respondenten resonerar att eftersom barnets till häften består av vardera föräldern så skadas barnet av den våldsutövande förälderns handlingar och att denne därför kanske inte har samma rätt till barnet. Hen svarar följande på frågan: ”Hur tänker du kring en våldsutövande förälder vad gäller dennes föräldraskap?”

Det är verkligen dubbla känslor i det för det kan vara en jättebra person som känner massa kärlek till sitt barn och visar det och gör en massa bra saker, fast gör man det verkligen fullt ut? Genom att kränka, göra illa, skada halva barnet som den andra föräldern ändå är? Så ja.. jag är tveksam i dom lägena om den ena föräldern ska ha lika rätt till barnet vid en eventuell separation. Det är inte helt lätt. (Respondent 2)

På samma fråga svarar en annan respondent:

Jag tänker att barn som upplever våld utsätts för psykiskt våld, sen tänker jag att man kan ha kvalitéer som förälder ändå. Alla föräldrar, eller i princip alla föräldrar, har ju föräldrakvalitéer inom vissa områden, det som jag tänker är mer avhängigt för mig hur föräldraskapet ska bedömas är ju om föräldern har motivation att förändra det beteendet som inte funkar. Har en förälder insikt eller motivation att förändra ett våldsbeteende så finns det ju goda chanser att det här på längre sikt inte behöver påverka barnet så illa, även om våldet kanske är allvarligt eller frekvent. Men har föräldern inte någon vilja att förändra eller insikt i att det påverkar barnen då blir det ju svårare för då tänker jag ju att det finns risk att påverkan på barnet blir större även om våldet kanske inte varit lika allvarligt eller frekvent. (Respondent 3)

Det framgår av respondenternas svar att de upplever att det inte är en enkel fråga att besvara.

Respondent 3 resonerar kring vikten av att en förälder inser på vilket sätt våldet påverkar barnet och huruvida respondenten känner att föräldern har motivation och förändringspotential. Jag tolkar svaret som att respondenten försöker ha ett lösningsorienterat och positivt förhållningssätt till våldsutövande föräldrar. I svaret framgår också hur viktigt hen anser att det är som utredare att motivera föräldern till förändring för att uppnå ett gott skydd för barnet.

Sammanfattningsvis visar resultatet gällande individuella bedömningar att respondenterna anser att det inte går att göra standardiserade bedömningar i ärenden. Respondenterna lyfter fram att varje ärende och familj måste utredas individuellt. Mot bakgrund av mina respondenters svar går *Individualitet* att tolka som ett av arbetets stora ledord. Resultatet visar även att respondenterna anser att föräldrarnas insikt om och inställning till våldet och vilka konsekvenser det kan ge, är central för att uppnå en förändring i familjen.

Att just ordet individualitet, i olika former, är så frekvent förekommande är ett särskilt intressant resultat med tanke på att det ur en aspekt talar emot det krav som finns om likhet inför lagen. Hur vi kan förstå detta ämnar jag analysera i studien.

6.2 Rutiner

En av frågorna jag ställde till alla respondenter löd: ”Finns det rutiner/handlingsplan på din arbetsplats specifika för ärenden där barn upplever våld i nära relationer? Om ja, beskriv hur de ser ut? Om nej, hur kommer det sig?” I de tre följande citaten framkommer en ganska osäker och trevande bild av vilka rutiner och/eller handlingsplaner gällande barn som upplever våld som respondenterna känner till.

Ja det tror jag att det finns, jag tror faktiskt att det finns det. Fast jag vet inte om jag har sett dom men jag tror att det finns. (Respondent 1)

Ska jag vara helt ärlig så vet jag faktiskt inte, det är ingen som har sagt någonting, nej jag vet faktiskt inte.. (Respondent 5)

Ja.. både ja och nej. Vi har väldigt utarbetade samarbetsrutiner mellan barn- och ungdomsenheterna och vårt relationsvåldsteam, vilket är dom som placerar eller ja.. har hand om dom vuxna som blir våldsutsatta. Jag tänker att det finns ju arbetsmetoder men inte jättetydliga skriftliga rutiner om barn som upplever våld, men så som vi ser på att uppleva våld här så är det psykiskt våld mot barnet och psykiskt våld är våld precis som fysiskt våld och det ska hanteras på samma sätt som annat våld. (Respondent 3)

Speciellt i de två övre citaten framgår tydligt att respondenterna inte vet hur det ligger till. Samtidigt som det framgår att de inte vet, uttrycker ingen av dem att de saknar rutiner och/eller handlingsplaner i ämnet. Två av studiens respondenter förde ett längre resonemang på frågan och de lyfter fram två motsatta synsätt. En svarar att hen inte fått se några rutiner men att hen tror att de finns. Hen anser att socialtjänsten är dålig på att vara konsekventa.

Vi är väldigt dåliga på att vara konsekventa. Det finns inget som säger när vi ska eller inte ska polisanmäla till exempel, utan det är väldigt mycket från fall till fall. Och från person till person. (Respondent 2)

Respondenten resonerar kring rutiner, eller snarare avsaknaden av dem. Hen anser att ingen riktigt tagit tag i frågan och innehållet i följande citat är exempel på vad hen befärar kan ske när det saknas rutiner.

Rutiner krävs, så att det blir en slags likabehandling för alla, det ska inte spela roll vad man heter i efternamn utan så här gör vi vid misstanke om våld. Om rutiner inte finns är jag rädd att det ökar risken för att egna fördomar och förutfattade meningar tar plats. (Respondent 2)

Respondent 4 svarar att hen har arbetat på många olika utredningsenheter och att hen tror att det ser väldigt olika ut vad gäller rutiner och handlingsplaner. Hen säger att de säkert finns men att det inte är något som hen har sett. Respondenten reflekterar över ifall mått av erfarenhet i arbetet kan spela in.

Så kan det ju vara när man har jobbat några år att man inte tittar i rutiner längre för att man har läst dom tidigare ungefär men.. jag vet faktiskt inte riktigt hur det ser ut. (Respondent 4)

När respondent 4 fortsätter att resonera kring rutiner framträder en annan aspekt än den respondent 2 lyfter fram ovan. Respondent 4 ser risker med att arbeta efter rutiner och uttrycker att eftersom alla ärenden är så olika är det omöjligt att utforma rutiner för alla.

Man måste behandla varje ärende för sig för vi har ju så mycket olika problematik, det blir svårt att ha en rutin. Jag kan också bli rädd vad gäller rutiner, för när man är ny så är det ju jätteviktigt men det kan också bli farligt om man blir sån ”att det står här i pappret att det är det här”. Som det kan vara lite i sjukvården ibland att, det är dom här symptomen och då ska vi behandla med den här medicinen. Det funkar inte riktigt så i vårt jobb. (Respondent 4)

Respondent 4 anser att viktigare än förekomst av rutiner är att ta hjälp av kollegor och chefer. Hen lyfter fram att möjligheten att dra ärenden med mer erfarna kollegor är mer givande och inte riskerar att bli lika ”stolpigt” som hen anser att det kan bli med rutiner.

Det här är människor och alla familjer är olika. Visst det kan vara en familj där barnet har bevittnat våld men så har vi också nån annan problematik som man också behöver förhålla sig till och då kan man inte använda den här rutinen här för det här barnet är också en hemmasittare.. och då står man ju fast liksom, det är svårt. Det skulle bli så hemskt mycket rutiner och lite överväldigande. Det är många som vill ha det, särskilt om man är ny och det ville väl jag också, men jag tänker att det viktiga är ju att det finns rutiner för hur man utreder och hur man tar sig fram i utredningen. (Respondent 4)

Det framkommer återigen en bild av det stora behov av individuella bedömningar som arbetet innefattar, enligt respondenterna. Respondent 2 och 4 lyfter fram helt olika aspekter av vad specifika rutiner i barn-som-upplever-våldsärenden skulle kunna innebära för arbetet. Den ena respondenten anser att rutiner skulle öka likabehandlingen av klienter och lyfter fram risken med att det i avsaknad av rutiner lämnas plats åt människors fördomar. Av svaren tolkar jag att respondenten har en positiv bild av rutiner och/eller handlingsplaner och vad införandet av desamma skulle föra med sig. Den andra respondenten lyfter fram en helt annan syn, hen uttrycker en rädsla över vad införandet av rutiner skulle kunna innebära för arbetet. Respondenten drar en likhet till sjukvård och menar att det sociala arbetet är så mycket mer komplext. Hen beskriver införandet av rutiner som en omöjlighet då de individuella skillnaderna från ärende till ärende är så stora.

Sammanfattningsvis visar respondenternas svar att det verkar råda osäkerhet och viss förvirring kring om rutiner eller handlingsplaner finns och i så fall var någonstans de går att finna. Ingen av respondenterna uttrycker att de personligen saknar rutiner och handlingsplaner i sitt arbete men en av respondenterna lyfter fram att rutiner krävs för att öka likabehandlingen av klienter. Svaren visar att respondenterna inte anser sig jobba efter rutiner och två helt olika aspekter av vad rutiner i arbetet skulle kunna medföra lyfts fram.

6.3 Stora och svårhanterliga våldsärenden

Nästa tema berör hur ärenden som innehåller våld har en tendens att växa sig större än vad respondenterna tycker är önskvärt. Några av respondenterna lyfte fram att de upplevde våldsärenden som särskilt svåra att hantera, både ärendena i sig, och i relation till kollegor. Respondenterna uttryckte att det ofta händer att just våldsärenden växer och blir stora och svårhanterliga. De beskriver att våldsärenden ”drar igång något” hos människor och att det ibland kan försvåra arbetet med att se på varje ärende så objektivt som möjligt. Respondenterna uttrycker att det i såna tillfällen finns en risk att våldet i sig får allt för stort fokus, vilket kan resultera i att utredarna missar andra viktiga faktorer i familjens liv och situation. Flera av respondenterna menar att utan en nyanserad bild av ärendet och

den berörda familjens situation finns det risk för att utredare näst intill omedvetet tänker på ärendet som att barnet lever i en våldsamt miljö jämt och ständigt.

Jag upplever att inom socialtjänsten så finns det en osäkerhet att jobba med dom här så kallade våldsärendena. Hur man ska handlägga, hur pass stort och hur man ska titta på det. Om det ses som en händelse eller att barnet växer upp i våld konstant. Det finns en osäkerhet hur man ska utreda dom här ärendena, som jag inte upplever finns inom andra problemområden och utsatta situationer som barn kan leva i. Man pratar som om att barnet hela tiden har bevittnat våld, att barnet lever i en situation där våld förekommer 24/7 och så är det ju inte, utan det är vissa kvällar, timmar som barnet är med och bevittnar våldet men den andra tiden kanske föräldrarna är bra föräldrar, lämnar på dagis, tvättar barnets kläder och allt det, sköter barnets hygien och så, mat och sovtider, rutiner, men föräldrarnas konflikter gör att de kanske bråkar två timmar i veckan men det blir som att de pågår hela veckan. (Respondent 1)

En annan respondent resonerar kring att inte agera förhastat i ärenden och uttrycker att med större erfarenhet av utredningsarbete minskar risken för socialsekreteraren att ”dra iväg”.

Jag tror också att det är viktigt i vårt jobb att inte dra igång saker, för upplever det här barnet våld hemma nu så kanske den har gjort det länge, det finns kanske ingen anledning att dra iväg, särskilt inte om man bara har misstankar. Där tror jag att om man har jobbat med det här ett tag och man får en sån känsla så arbetar man med det tills man har fått fatt i känslan. Det gäller att ha lite is i magen. (Respondent 4)

I de ovanstående citaten går att utläsa att respondenterna upplever att det finns en osäkerhet när det kommer till ärenden som handlar om upplevelser av våld. Citaten visar att flera av respondenterna förespråkar att utredare ska titta på helheten runt barnet och inte fastna och stirra sig blinda på våldet. Respondent 4 uttrycker det tydligt med meningen; ”Det gäller att ha lite is i magen.” Jag tolkar det som att respondenten menar att det i vissa fall kan skada barnet mer att dra igång en massa saker innan socialtjänsten utrett misstankarna och försökt fastställa hur det egentligen ligger till.

Både respondent 1 och respondent 6 uttrycker upplevelser av att det, som en av dem uttrycker sig, finns ”ett rätt sätt att tänka” vad gäller barn som upplevt våld. Det framgår av deras svar att båda respondenterna upplever en stark norm på sin arbetsplats angående hur utredare bör resonera kring våld och barn som upplever våld. Respondent 1 anser att det inte finns utrymme att diskutera dessa frågor på dennes arbetsplats och att en nyansering av ärenden på så sätt uteblir. Jag tolkar de sista raderna av hans utsaga här som att den uteblivna diskussionen leder till att utredningen av barnets situation inte blir fullgod samt att det finns risk för att det som skulle bedömas vara det bästa för barnet aldrig kommer fram.

Det är någonting som går igång så det blir stort av det tycker jag. Och man får inte riktigt gärna diskutera detta, utan det ska vara på ett sätt och det är att det är jätteallvarligt och ett

jätteproblem. Man får inte riktigt ha den här nyanserade diskussionen kan jag uppfatta, åtminstone har det varit så tycker jag. Det är något med det här, det väcker något. Och då blir det svårt att diskutera och konkretisera hur det var för barnet och hur man ska jobba med det här så det blir på bästa sätt för barnet. (Respondent 1)

Respondent 6 beskriver liknande erfarenheter:

Jag kan känna ibland att det bara finns ett rätt sätt att tänka och se våld på och det är att det är jätte stort och jätte allvarligt och då tittar man inte riktigt på vad det är som har hänt, hur ofta, vilken situation, sammanhang, hur mår dom här föräldrarna, är det en separation på gång, vad är det som har hänt? Utan nej nej nej det är bara; våld är våld och våld är jättehemskt och jätte allvarligt. (Respondent 6)

Resultatet under detta tema visar komplexiteten i arbetet. Respondenterna menar att det händer något inom socialsekreterare när de möter misstankar om att ett barn upplever våld. De beskriver hur de ”går igång” och de menar att det är viktigt att inte bara titta och fokusera på våldet. De lyfter fram att de även måste undersöka de omständigheter som finns runt omkring för att skapa sig en uppfattning om hur barnets situation är. Flera av svaren visar att respondenterna upplever att det finns normer på deras arbetsplats som styr vilket som är ”rätt sätt att tänka” och att dessa normer påverkar utredningsarbetet negativt.

6.4 Polisanmäla

Även när det kommer till att polisanmäla eller inte framgår det av mina respondenter att det inte finns några enkla svar eller konkreta rutiner. En av respondenterna för ett resonemang om komplexiteten med att vara en hjälpanstans som egentligen inte har en straffande roll men som samtidigt besitter makten att omhänderta barn; vilket för många skulle uppfattas som det hårdaste straffet av dem alla.

Samtidigt ska vi ta ställning till om vi ska polisanmäla vilket också är en svårighet, i ett samtal kan man ju sitta och säga: jag är inte polis, jag är inte intresserad av att straffa dig, jag är intresserad av att hjälpa dig och din familj. Samtidigt ska vi polisanmäla, i alla fall när barn riskerar fara illa. Vi kanske inte ska polisanmäla förälders våld mot varandra, det kanske inte är min uppgift, men om det påverkar barnet ska jag ju anmäla det. Och jag ska ju åtminstone ta ställning till om jag inte ska polisanmäla för då ska jag ju också fatta ett beslut om att inte anmäla och kunna motivera det. Så ja, å ena sidan är vi inte poliser och ska inte bestraffa eventuellt våld men vi har också i vissa fall en skyldighet att informationen kommer till den bestraffande delen av vår samhällsstruktur. Vi har ju myndighetsutövning, vi har ju makten att omhänderta deras barn vilket kan ses som ett straff, vilket också leder till mycket

förnekelse. ”Om jag erkänner hur det egentligen är, vad gör dom då? Vad händer med mina barn då?” Ja det är verkligen inte helt enkelt. (Respondent 3)

En annan respondent uttrycker liknande tankar och poängterar att socialtjänstens uppdrag skiljer sig från rättsväsendets. Respondenten menar att de olika rollerna, beskyddare kontra bestraffare, ibland krockar och beskriver vad som närmast kan tolkas som ett ultimatum gentemot föräldern

Jag tänker att socialtjänstens uppdrag inte är att se till att människor får straff för sina brott utan vårt uppdrag handlar om att ge stöd till dom som behöver det och skydda barn från att fara illa. Våra metoder för att skydda barn från att fara illa är ju inte att anmäla föräldrarna så att dom hamnar i fängelse utan snarare att när frivilliga vårdinsatser inte längre hjälper eller inte tas emot, att överväga LVU-lagstiftningen. Så vi har ju andra sätt att hantera våld. Vi har helt olika roller i samhället som ibland krockar inom samma uppdrag men våran roll är inte att anmäla föräldrar egentligen. Vi kanske först erbjuder stöd och tar föräldern inte emot, då kanske vi anmäler. Tar dom emot stöd så kanske vi låter bli att anmäla. (Respondent 6)

I flera av intervjuerna framträdde en bild av att när det gäller valet att polisanmäla, ”att göra en polissak av ett ärende”, råder ett stort mått av godtycklighet. Flera respondenter vittnar om att det inte finns några tydliga rutiner och/eller handlingsplaner att förhålla sig till, detta trots att det i Socialstyrelsens riktlinjer står: ”Om det finns en misstanke om brott mot ett barn ... bör en polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Om det är oklart huruvida en polisanmälan ska göras, bör polis eller åklagare konsulteras.” (SOSFS 2014:6, s. 6). Värt att notera är att samtliga respondenter uttryckt explicit att barn som upplever våld alla är utsatta för psykiskt våld. Däremot är det ingen av respondenterna som tydligt säger att detta våld ska polisanmälans. Utredarna ser å ena sidan barnen som offer för psykiskt våld men å andra sidan ser de inte det som en självklarhet att polisanmäla detta våld. Jag kan inte låta bli att tolka det som att det psykiska våldet inte ses på med samma dignitet som om ett barn är utsatt för fysiskt våld. En annan tolkning är att det är ett uttryck för just den osäkerhet som flera av respondenterna lyfter fram som övergripande när det gäller barn som upplever våld. En av respondenterna nämnde i förbifarten ett missnöje gentemot polisens handläggningstider. Hen hade tidigare erfarenhet av att våldsutövande föräldrar inte gått att lagföra. Även dessa aspekter kan möjligtvis ligga till grund för tveksamheten inför att polisanmäla barnens upplevelser av våld. I de sista två meningarna av citatet ovan uttrycker respondenten vad jag uppfattar som ett ultimatum. I meningen innan framgår att hen egentligen inte anser att det ingår i hens roll som utredare att anmäla, att respondenten ändå beskriver att hen kanske anmäler om berörd förälder inte är mottaglig för stöd tolkar jag som att respondenten tar våldet på stort allvar och använder polisanmälan för att försöka nå fram till föräldern så att även föräldern kan förstå allvaret i situationen.

Sammanfattningsvis; å ena sidan uttrycker exempelvis respondent 3 ovan att det ska polisanmälas om våldet påverkar barnet, å andra sidan argumenterar exempelvis respondent 6 ovan för att socialtjänsten har andra metoder för att handskas med barn som upplevt våld. Både tidigare forskning (Eriksson, 2007; 2011, Mattsson, 2017) och respondenterna här menar att upplevelsen av våld alltid påverkar barnet, således borde det inte finnas ett om, ändå visar svaren att polisanmäla inte är en självklarhet. Hur vi kan tolka och förstå denna paradox ska jag föreslå i analysdelen.

6.5 Insatser

Flera respondenter vittnar om att mängden insatser de har att erbjuda en familj är väldigt begränsad. Trots att respondenterna uttrycker sig ganska försiktigt tolkar jag in ett större missnöje i deras svar än vad svaren i sig kanske visar. Under intervjuerna, när det pratades om insatser, suckades det och med sitt kroppsspråk uttryckte flera av respondenterna vad jag uppfattade som missnöje, exempelvis så himlade någon med ögonen, någon annan skruvade besvärat på sig och en av respondenterna svarade med påtaglig ironisk ton "Vi har ju sååååå många olika insatser att erbjuda". Ur respondenternas sätt att reagera tolkar jag att socialtjänstens möjligheter att erbjuda stöd och skydd uppfattas som tandlösa. Respondenterna verkar överens om att de har få insatser att tillgå och det framgår tydligt att arbetet till stor del hänger på föräldrarnas samtycke och delaktighet.

Vi har ju inte sådär överdrivet mycket insatser att ge, man kan behöva placeras på skyddat boende, man har familjebehandling, dom flesta stadsdelar ser ut på samma sätt, att det är det här man har. (Respondent 4)

En annan respondent uppger att det finns restriktioner kring vilka insatser en familj kan beviljas. Respondenten beskriver att hen ibland ger föräldrarna "lite föräldrautbildning" och att hen egentligen inte anser att det faller inom ramen för hens arbetsuppgifter.

Eftersom det är så i hela Stockholms län att det är såna restriktioner i vilka insatser man kan bevilja, kan man säga att våra bedömningar inte avviker från någons annan för man har inte så mycket insatser. Ibland tycker jag att när man träffar dom här föräldrarna så får man ha lite föräldrautbildning med dom, jag brukar ge dom lite verktyg om jag ska vara ärlig. Det är ju inte min roll att ta hand om dom men för att skydda barnen så försöker jag lära ut hur man ger konsekvenser och vilka konsekvenser man ger och så. (Respondent 5)

Flera beskriver att även om utredningen och eventuella insatser ska riktas till barnet så är det i realiteten så att det ingår mycket föräldraarbete. Flera beskriver att de upplever sig jobba utanför de ramar de egentligen har i arbetet. Respondenterna lyfter fram att det är viktigt att utreda hur det ser ut i familjen för tillfället: Är det kanske så att föräldrarna genomgår en separation eller finns det andra omständigheter som gör att våldsamma situationer uppstått? Respondent 1 uttrycker att även om

utredningen primärt ska gälla barnet så anser hen att det gynnar barnet att prata mycket med föräldrarna.

Det är mycket föräldrajobb i såna här ärenden. Det är inte bara att utreda barnet i mitt sociala arbete tycker jag utan jag pratar mycket med föräldrar för det gynnar ju barnet på sikt om vi ska ha ett barnperspektiv. Att prata mycket med föräldrarna gynnar barnet även om det egentligen är barnet vi ska utreda. (Respondent 1)

En annan respondent betonar samarbetsalliansen med föräldrarna och menar att det annars är svårt att få till en förändring i familjen. Jag tolkar respondentens svar som att hen anser att det inte är gynnsamt att skuldbelägga föräldrarna.

Om jag får med mig föräldrarna i det som jag tycker är viktigt och dom är beredda att jobba med det och samgå med mig så gynnar det barnet. Det är viktigt att få den här samarbetsalliansen för att det ska bli bra, om vi inte får det utan sitter där och säger: ni bråkar och det är inte bra för barnet, då får vi ju inte med oss föräldrarna och det blir ingen förändring för barnet. Vi måste ju få med oss föräldrarna för att få igång något förändringsarbete, det funkar inte att tala om för föräldrarna att ni är dåliga, så här får man inte göra, det här var inget bra. Det är inte lätt men vi måste få med föräldrarna för att få dom att våga titta på sig själva och sitt beteende. (Respondent 6)

Flera respondenter nämner att den bostadsbrist som råder i så gott som hela landet, eller i alla fall i storstäderna, försvårar arbetet ytterligare. De säger att i många familjer de möter har de vuxna sedan länge bestämt sig för att flytta isär men att de rent praktiskt inte kunnat genomföra separationen för att det inte finns någon annan bostad att tillgå. Bostadsbristen medför således att människor inte har något annat val än bo kvar tillsammans och det bidrar enligt respondenterna till att konflikter och våldssituationer fortsätter att uppstå. Fler än en respondent menar att det är en frustrerande situation för en utredare att se så tydliga behov men inte ha möjligheten att fylla dem. En av dem uttrycker följande:

Och där blir man ju som barnhandläggare otroligt frustrerad att det inte finns några jourlägenheter eller några alternativ. Och dom här människorna är oftast så himla ensamma, det finns inget nätverk att flytta hem till. Såna saker kan ju nöta sönder en. Att man ser att det här behöver dom men vi kan inte ge dom det. Och ofta säger ju andra insatser som BUP eller så att vi kan inte börja med någon behandling för det här måste upphöra först, det måste vara lugnt först. Och då står vi där och det kan gå hur mycket tid som helst för hur trollar man fram ett boende? (Respondent 3)

Under temat insatser framgår att respondenterna anser att de har få insatser att erbjuda sina klienter. De lyfter föräldrarnas inställning som central och de lyfter även bostadsfrågan som ett stort problem.

Kap. 7 - Analys

Nedan presenteras analyser utifrån de teman som redogjorts för under rubriken Resultat. Analyserna redovisas var och en för sig efter samma ordning som de teman som presenterades i föregående kapitel.

7.1 Analys av individuella bedömningar

Vad gäller temat *individuella bedömningar* framgår det i intervjuerna att respondenterna värnar om att arbeta på ett sätt som möjliggör att förhålla sig till varje ärende som ett nytt. Respondenterna lyfter fram vikten av att göra individuella utredningar och varnar för att göra generaliseringar i arbetet. Respondenterna resonerar kring på vilket sätt föräldrarnas konflikter korrelerar med deras förmåga till god omsorg av sina barn. Det framgår tydligt att det inte finns några enkla svar och att de anser att konsekvenserna för ett barn som upplevt våld skiljer sig åt. Respondenterna lyfter även vikten av att få föräldrarna med sig.

Frågan om att göra individuella bedömningar inom ramen för det sociala arbetet som i det här fallet styrs av Socialtjänstlagen rör själva kärnan av Lipskys teori om Street level bureaucracy. Lipsky skriver ”One the one hand, the work is often highly scripted to achieve policy objectives that have their origins in the political process. On the other hand, the work requires improvisation and responsiveness to the individual case.” (2010, s. xii). Respondent 1 betonar i ett av sina svar att lagen säger att de måste göra individuella bedömningar och jag skulle tro att respondenten syftar på 3 kap, 5§, SoL där det framgår att ”Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar.”. Vikten av att göra individuella bedömningar stärks även av en passus i Socialstyrelsens handbok: ”Varje situation som ett barn befinner sig i är unik, och därför behöver utredningen anpassas till det aktuella barnet.”, (2015, s. 82). Mot bakgrund av både lagtext och Socialstyrelsens handbok kan vi förstå det som att det i Sverige finns en tanke om att det ena förutsätter det andra, att arbetet är styrt av regler som har sin grund i politiska processer, som Lipsky uttrycker det, men för att leva upp till dessa regler är det nödvändigt att anpassa arbetet till individen. På så sätt kan de respondenter jag intervjuat anses följa lagen även om deras svar vid en första anblick tycks bestå av argumentation för motsatsen.

Den tidigare forskning som tagits upp i denna studie bekräftar respondenternas svar på temat. Eriksson (2007) beskriver varje barn som unikt och att deras upplevelser varierar beroende av individuella faktorer, vilket stämmer väl överens med det synsätt studiens respondenter uppger. Även Näsman, Källström Cater och Eriksson (2008) betonar att skillnaden i förekomsten av emotionella och beteendemässiga problem mellan barn som upplevt våld och barn i allmänhet är relativt liten, vilket även det talar för rimligheten i att göra individuella bedömningar.

7.2 Analys av rutiner

I samtalen med mina respondenter angående eventuella rutiner och/eller handlingsplaner i deras arbete med barn som upplever våld framgick det å ena sidan att respondenterna trodde att rutiner fanns men å

andra sidan att ingen av dem hade sett dom. Trots avsaknaden av kännedom om rutiner uttryckte ingen av respondenterna att de personligen hade något större behov av eller saknade rutiner i arbetet. En respondent resonerade kring att tydliga rutiner skulle kunna bidra till en större likabehandling av klienterna och en annan respondent förde ett längre resonemang om svårigheten att utforma rutiner i arbetet eftersom att de ärenden som professionen möter är så olika. Mot bakgrund av Lipskys teori om Street level bureaucracy (2010) går det att tolka respondenternas svar som ett uttryck för själva kärnan av Lipskys teori; komplexiteten i professionens behov av att göra individuella bedömningar mot att arbetet är styrt av att varje medborgare har likvärdig rätt till de välfärdsmöjligheter som staten erbjuder. Lipsky menar att de senaste 30 åren har alla stora politiska reformer försökt hantera denna paradox. Respondenternas svar lyfter fram just denna komplexitet vad gäller jämlikhet och individualitet. Det faktum att respondenterna inte känner till rutiner eller handlingsplaner skulle kunna bero på svårigheten i att utforma rutiner som gör det paradoxala förhållandet rättvisa. Lipsky (a.a) skriver bland annat att gatubyråkrater ofta arbetar i situationer alldeles för komplicerade för att kunna förutsäga och således utforma rutiner efter. Aspekten av det mångfacetterade och oförutsägbara arbetet är vad bland annat respondent 4 resonerar kring när hen lyfter sina farhågor angående rutiner i sitt sociala arbete. Mot bakgrund av Lipskys teori skulle det kunna vara så att respondenterna i studien inte efterfrågat rutiner (och därför inte sett dom) eftersom de vet att karaktären på deras arbete är alltför komplicerad.

7.3 Analys av stora och svårhanterliga ärenden

Respondenterna beskriver att ärenden som handlar om barn som upplever våld ibland har en förmåga att växa. De menar att ärendena kan bli stora och svårhanterliga i det avseendet att när det gäller kombinationen barn och våld, händer det något i oss människor. Respondenterna menar att utredare går i gång och att det kan medföra att de lägger för stort fokus på våldet och missar andra viktiga aspekter av barnets situation. Erikssons och Näsmans forskning (2008) visar en precis motsatt syn på saken. De menar att våldet får *för litet* fokus och att det istället är en normativ syn på att ett barn behöver bägge sina föräldrar som hamnar i fokus. Även Mattsson (2017) menar att hennes respondenter förminskar eller i alla fall omformulerar våldet till vad hon kallar *en situationsrelaterad konsekvens*.

Som tidigare beskrivet menar Lipsky att gatubyråkraten använder sig av tre olika strategier för att hantera sitt arbete (2010). Mot bakgrund av Lipskys förslag gällande strategier kan vi förstå respondenternas svar som ett uttryck för det som Lipsky kallar för den tredje strategin, nämligen gatubyråkratens omdefinition av sina klienter. Några av respondenterna i denna studie anser att barnets situation (upplevelser av våld) förvandlas till något större och allvarigare än vad de anser att situationen är, respondenterna lyfter alltså fram vad dom anser är en omdefinition av ärendet. Samma respondenter argumenterar för att inte fokusera allt för mycket på våldet och vill att omständigheterna kring situationen ska undersökas noga. Respondenternas argument skulle kunna ses som ett uttryck för den omformulering av våldet som Mattsson (2017) identifierat i sin studie och detta synsätt skulle

kunna ses som en omdefinition av ärendet. Varför socialsekreterarna gör denna omdefinition går att förstå på flera sätt. Att våldsärenden växer skulle kunna bero på utredarens uppfattning om barns skyddslöshet. Att utredaren ser våldet som en situationsrelaterad konsekvens kan bero på de emotionella svårigheter som kan finnas i att kritisera någon annans föräldraskap, det kan vara obehagligt att som professionell stiga in en familjs privata sfär och ha synpunkter. Det kan också vara så att en omdefinition av ärendet gör ärendet möjligt att arbeta med, omdefinitionen gör att ärendet blir hanterbart inom de ramar socialsekreteraren har att förhålla sig till.

Mot bakgrund av Källström Caters (2008) forskning gällande de tre typer av riskfaktorer som visat sig vara förknippade med negativa konsekvenser för ett barns utveckling efter att ha upplevt en traumatisk situation måste det dock anses vara rimligt av respondenterna att förutom våldet vill undersöka övriga omständigheter i barnets liv.

7.4 Analys av polisanmäla

Under temat polisanmäla framkommer att det inte tycks finnas några rutiner för när det ska polisanmälas eller inte. I 5 kap, 11 § SoL går dock denna formulering att finna: ”... Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.” Det står att barnet är offer för brott men det står inte explicit att detta ska anmälas till polisen. I SOSFS 2014:6 avhandlas huruvida brott mot barn ska polisanmälas eller inte. Där går att läsa följande: ”Om det finns en misstanke om brott mot ett barn ... bör en polisanmälan skyndsamt göras, såvida det inte strider mot barnets bästa. Om det är oklart huruvida en polisanmälan ska göras, bör polis eller åklagare konsulteras.” (s. 6), bisatsen *såvida det inte strider mot barnets bästa* öppnar för varje enskild socialsekreterare att göra en egen bedömning. Kan socialsekreteraren argumentera för att en polisanmälan inte skulle vara förenlig med barnets bästa behöver hen inte anmäla.

Samtliga av mina respondenter är överens om att när ett barn upplever våld så är det utsatt för psykiskt våld. Det verkar dock föreligga en paradox i om respondenterna verkligen anser att psykiskt våld är att betrakta som barnmisshandel, då ingen av respondenterna tydligt uttrycker att detta våld ska polisanmälas. Ingen uttrycker heller att det *inte* ska polisanmälas med hänsyn till barnets bästa.

Även detta tema går att förstå med hjälp av Lipskys teori om gatubyråkratens strategier för att hantera sitt arbete, specifikt den andra strategin som går ut på att omvandla definitionen av arbetet (2010). När respondenterna i studien resonerar kring sin professionella roll i samhället och när de diskuterar de skillnader de anser finns i arbetet beroende på om arbetet strävar efter att uppnå skydd kontra straff, ger de uttryck för en omdefinition av arbetet.

Det är rimligt att anta att det för socialsekreteraren är förenat med ett visst mått av obehag att polisanmäla klienten/klienterna hen arbetar med, dels för att det kan vara stigmatiserande för en förälder att anklagas för att misshandla sitt barn men också för att en polisanmälan potentiellt kan skada det samarbete som eftersträvas med föräldrarna. Det framgår av Mattssons forskning (2017) att samarbetet med föräldrarna är av stor vikt, då föräldrarnas samtycke behövs för att kunna sätta in

insatser, insatser vilka på sikt kan leda till att barnets behov av stöd och skydd tillgodoses. Socialsekreteraren kan mot bakgrund av dessa aspekter argumentera för att en polisanmälan strider mot barnets bästa och således inte bör göras inom ramen för deras arbete.

7.5 Analys av insatser

Vad gäller temat insatser framträder en bild av att respondenterna anser att de har få insatser att erbjuda sina klienter. De beskriver samstämmigt att de jobbar mycket med föräldrabete, en respondent kallar det för att hen har föräldrautbildning med sina klienter. Flera av respondenterna beskriver att de upplever sig jobba utanför de ramar de egentligen har i arbetet. Det blir tydligt även under detta tema att respondenterna lägger stor vikt vid att ha ett fungerande samarbete med föräldrarna, detta för att kunna uppnå en förändring i familjen som leder till ett bättre skydd för barnet.

En analys av respondenternas svar är att de anser att de behov familjen har inte tillfullo tillgodoses av de insatser respondenterna har att tillgå. Därför väljer de att arbeta ”utanför ramarna” för att uppnå det resultat de tror gynnar familjen, och i synnerhet barnet, på sikt. Respondenternas hanterande av att de inte anser sig ha tillräckligt med insatser går även det att tolka som ett uttryck för Lipskys andra strategi; omdefinition av arbetet (2010). För att hantera arbetssituationen väljer respondenterna att omdefiniera sitt arbete för att passa de förutsättningar som föreligger.

7.6 Sammanfattande analys

Det vi tydligt kan se i materialet, som alla teman har gemensamt, antingen explicit eller implicit, är respondenternas betoning på vikten av individuella bedömningar. Strävan efter att behandla varje ärende individuellt, vilket i mina respondenters fall innebär varje familj, är det mönstergivande resultat respondenternas svar ger. Det framgår i samtliga intervjuer att respondenterna har vissa regler och handlingsplaner att följa samt det uppenbara faktum att alla socialsekreterare måste förhålla sig till Socialtjänstlagen, ändå går det inte att blunda för att materialet visar att så inte alltid är fallet, särskilt inte vad gäller temat polisanmälan. Det framgår att gatubyråkraternas tolkningar/bedömningar inte alltid överensstämmer med Socialstyrelsens riktlinjer och socialtjänstlagen. En del av mina respondenters svar kan läsas som rena rättfärdiganden och argumentationer för att inte följa lagar och riktlinjer. Det framgår samtidigt också att arbetet med att utreda barn som upplever våld mellan närstående är ett mycket komplext arbete där socialsekreterare måste förhålla sig till flera aktörer och flera aspekter av fenomenet då hanterandet av våldsärenden kan ge stora konsekvenser för det barn som de har som uppgift att utreda och i slutändan se till får det stöd och skydd som det har rätt till.

7.7 Slutsatser

Syftet med studien var att öka kunskapen om hur utredande socialsekreterare ser på fenomenet *barn som upplever våld mellan närstående* och hur deras tolkningar förhåller sig till de lagar och riktlinjer som finns gällande barn som upplever våld. Studiens övergripande frågeställning rörde ifall det

existerar en diskrepans mellan policynivå och de tolkningar som sker på den nivå där praxis utförs. Studiens resultat visar att det kan vara så.

Studiens första frågeställning syftade till att undersöka hur utredande socialsekreterare ser på det faktum att barn upplever våld mellan närstående. Det framgår av respondenternas svar att socialsekreterarna ser allvarligt på detta. De är alla överens om att barn som upplever våld mellan närstående är utsatta för psykiskt våld. Trots att respondenterna implicit refererar till barnen som brottsoffer är det ingen som uttrycker att det psykiska våldet är ett brott som är självklart att polisanmäla. Det framgår också av respondenternas svar att flera av dem anser att våldet får ett för stort fokus i deras arbete. En slutsats som går att dra utifrån studiens material är att respondenterna anser att våldet kan vara ett uttryck för annat som inte står rätt till i familjen och att om de fokuserar allt för specifikt på våldet kan det finnas risk för att andra viktiga omständigheter i ärendet missas.

Studiens andra frågeställning syftade till att undersöka hur utredande socialsekreterare förhåller sig till de lagar och riktlinjer som styr arbetet. När det specifikt gäller ärenden med barn som upplever våld mellan närstående visar materialet att respondenternas kännedom om riktlinjer är låg.

Respondenterna tror att det finns riktlinjer men ingen uppger sig ha sett dem. Mot bakgrund av resultatet på temat Polisanmälan går det att dra slutsatsen att en polisanmälan av barns upplevelser av våld är långt ifrån självklar, detta trots att det finns riktlinjer som säger att anmälan ska göras om det inte strider mot barnets bästa. Respondenterna använder sig av argument som rör den roll som deras profession har i samhällsstrukturen och deras svar visar att de gör skillnad på arbete som syftar till att straffa medborgare kontra arbete som syftar till att stötta, skydda och hjälpa medborgare.

Studiens tredje frågeställning syftade till att undersöka hur utredande socialsekreterare tolkar barns påverkan när det gäller upplevelser av våld. Respondenternas svar visar att det inte finns ett entydigt sätt att tolka hur barn påverkas av att uppleva våld. Respondenterna resonerar kring att det är fler omständigheter än våldet i sig som spelar roll för barnet och eventuella konsekvenser. En slutsats att dra utifrån materialet är att samtliga socialsekreterare i studien ser föräldrarbete som centralt i ärenden där barn upplevt våld. Resultatet visar att de anser att det är via föräldrarna det går att uppnå en förändring för barnet och dess situation. Hur föräldrarna handskas med problematiken anses även vara avgörande för vilken påverkan upplevelserna av våld får för barnen.

En sammanfattande slutsats att dra av studien är att respondenterna anser att individuella bedömningar är ett måste för att kunna utföra arbetet på ett tillfredställande sätt. Både vad gäller att utföra ett tillfredställande arbete för den utredande socialsekreteraren och vad gäller att få till en tillfredställande förändring för de familjer som är föremål för arbetet. En annan slutsats är att arbetet med att utreda barn som upplever våld (eller misstänks göra det) är mycket komplext med flertalet saker att förhålla sig till. I ena ändan politik, regler och lagar och i andra ändan behov, allianser och människor.

7.8 Diskussion

7.8.1 Vetenskaplig diskussion

Den komplexitet som Lipsky (2010) beskriver vad gäller gatubyråkratens arbete har respondenterna i denna studie till viss mån bekräftat. Studiens resultat visar att arbetet med barn som upplever våld mellan närstående är ett komplext arbete där socialsekreteraren behöver ha fler saker i åtanke än att bara följa de lagar och eventuella riktlinjer som finns. I och med att arbetet utförs av och för människor är det inte alltid helt enkelt. Lagar och riktlinjer bör självklart följas men gatubyråkraten, socialsekreteraren i det här fallet, behöver också förhålla sig till vilka effekter och konsekvenser deras bedömningar och handlingar kan ge för den enskilda individen. Studien visar att det inte alltid är en enkel sak att avgöra. Studiens resultat visar att det föreligger viss diskrepans mellan policynivå och praxis men där denna diskrepans framträder och blir synlig har samtidigt respondenterna i många fall rimliga argument för sina tolkningar och handlingar.

Diskrepansen mellan riktlinjer och praxis har undersökts inom flera vetenskapliga områden. Ett exempel är Höglunds (2003) rapport där hon undersöker hur väl de prioriteringsriktlinjer för vården som antagits efter riksdagens prioriteringsutredning stämmer överens med olika vårdprofessioners praxis. Hennes rapport visar att kunskapen och kännedomen om prioriteringsriktlinjerna är låg. Trots detta verkar informanterna i hög grad agera i enlighet med riktlinjerna, men utan att reflektera över huruvida deras etiska handlande överensstämmer med nationella etiska principer. Höglund menar att hennes undersökning pekar på att riktlinjerna är för allmänna och vaga och att de därför blir svårtydda. Fallet skulle kunna var detsamma inom socialt arbete. I likhet med socialt arbete utförs vårdarbete av och för människor och människor har i många fall alltför komplexa behov för att allmänna riktlinjer ska kunna erbjuda rättvisa.

7.8.2 Egna reflektioner och förslag på vidare forskning

Under tiden jag har arbetat med studien har en del frågor uppkommit hos mig. Är det nödvändigtvis fel att inte alltid följa lagen/riktlinjerna? Går det ens att alltid följa lagar och riktlinjer när det kommer till arbete med unika människor med unika behov? Var någonstans ska vi dra gränsen för vad som är inom professionens handlingsutrymme och vad som är godtyckligt agerande? Jag har även slagits av tanken att en av de anledningar till att socialtjänstlagen är utformad som en ramlag ligger i just denna komplexitet som även denna studies resultat visar.

Vilka konsekvenser får då detta sätt att arbeta för de berörda barnen? Det skulle vara intressant att titta på och är således mitt förslag till vidare forskning

Referenslista

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Corneliusson, T. (2012). *Barn som upplever våld – konsekvenser för välmående och hälsa* (Genväg till forskning, nr 4). Göteborg: Västra götalandregionen. Från <http://www.valdinararelationer.se/sv/Vald-i-nara-relationer1/Nyhetsarkiv/Genvag-till-forskning-nr-9/>
- Ekström, V. (2016). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Diss. (sammanfattning) Linköping : Linköpings universitet, 2016. Linköping.
- Eriksson, M. (red.) (2007). *Barn som upplever våld: nordisk forskning och praktik*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.
- Eriksson, M. & Näsman, E. (2011). *När barn som upplevt våld möter socialtjänsten: om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia.
- Hiller, A., Söderberg, P. & Witt, C. (2014). *Barn och ungdomar utsatta för våld. Signs of safety och BBIC-metodstöd för myndighetsutövning*. Spånga-Tensta. Stdf., Stockholm stad.
- Höglund, A. (2003). *Reflektioner över etik och prioriteringar i vården- intervjuer med vårdpersonal*. (Prioriteringscentrum, 2003:7). Linköping: Landstinget i Östergötland
- Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (2007). *Barnavårdsutredningar - en kunskapsöversikt*. (2., [rev.] uppl.) Stockholm: Gothia.
- Kristensson Ugglå, B. (2012). *Slaget om verkligheten: filosofi, omvärldsanalys, tolkning*. (Nytg.) Höör: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Källström Cater, Å. (2008). Perspektiv på kunskap om stöd för barn som upplevt våld. I M. Eriksson (Red), *Barns röster om våld – att tolka och förstå* (s. 181-199). Malmö: Gleerups

- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. (30th anniversary expanded ed.) New York: Russell Sage Foundation.
- Mattsson, T. (2017). *Våld i barnavårdsutredningar: om socialtjänstens ansvar och viljan att veta*. Malmö: Gleerups.
- Näsman, E., Källström Cater, Å. & Eriksson, M. (2008). Perspektiv på barns röster om våld. I M. Eriksson (Red), *Barns röster om våld – att tolka och förstå* (s. 7-24). Malmö: Gleerups
- Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (4., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Skivenes, M. & Stenberg, H. (2013). Risk assessment and domestic violence: how do child welfare workers in three countries assess and substantiate the risk level of a 5-year-old girl? *Child and family social work*, (20), 424-436. doi:10.1111/cfs.12092
- Socialstyrelsen. (2014). *Våld i nära relationer* (SOSFS 2014:4)
- Socialstyrelsen. (2014). *Handläggning av ärenden som gäller barn och unga* (SOSFS 2014:6)
- Socialstyrelsen. (2015). *Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen*
- Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. (3., [kompletterade och utvidgade] uppl.) Stockholm: Liber.
- Statens offentliga utredningar. *Barnmisshandel - Att förebygga och åtgärda* (SOU 2001:72)
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Zannettino, L. & McLaren, H. (2012). Domestic violence and child protection: towards a collaborative approach across the two service sectors. *Child and family social work* (19), 421-431. doi:10.1111/cfs.12037

Bilaga 1 – personligt brev

Hej!

Mitt namn är Samantha Beckeman Jallouli och jag läser för närvarande min sjätte termin på socionomprogrammet vid Ersta Sköndal Bräcke Högskola. Jag skriver denna termin min c-uppsats som har karaktären av ett självständigt vetenskapligt arbete inom ramen för socionomutbildningen.

Syftet med min studie är att undersöka hur utredande socialsekreterare resonerar kring barn som har bevittnat våld. Således planerar jag att genomföra ett antal intervjuer med utredande socialsekreterare på barn- och ungdomsenheter.

De forskningsetiska principer som är viktiga att känna till är följande:

- Din medverkan är frivillig och du kan närsomhelst välja att avbryta intervjun eller avstå från att besvara en viss fråga under intervjuens gång.
- Intervjun kommer att spelas in och därefter transkriberas av mig. Inspelningarna och transkriberingarna kommer att raderas så snart uppsatsen godkänts av högskolans examinator. Materialet kommer självklart endast användas i syfte att besvara uppsatsens frågor.
- All information som framkommer i intervjun kommer att behandlas med största konfidentialitet; ingen annan än jag kommer att ta del av materialet. Ingen annan kommer att få reda på vem som har sagt vad under intervjuerna och intervjupersonernas namn och organisatoriska tillhörighet kommer att avidentifieras i uppsatsen.

Intervjun beräknas ta ca 45-60 min och utförs på en plats som intervjupersonen själv väljer.

Jag hoppas att du finner forskningsfrågan intressant och jag vore tacksam om du har möjlighet att delta i studien. Återkom gärna med frågor eller om något verkar oklart kring deltagandet. Jag nås på samantha.beckeman@student.esh.se

Med vänlig hälsning

Samantha Beckeman Jallouli

Bilaga 2 – intervjuguide

Bakgrund

Utbildning

Tidigare arbete

Antal år inom Socialtjänsten + antal år inom barn/ungdomsutredning

Inledande ramfrågor

Beskriv generellt hur du arbetar med en utredning då ärendet gäller barn som upplever våld i nära relationer.

Är det någon skillnad på hur du hanterar ärenden där barn upplever våld i nära relationer jämfört med andra ärenden där barn misstänks fara illa? Berätta!

Våld och föräldraskap/nära relationer

Hur tänker du kring barn som upplever våld i nära relationer? Fysiskt våld? Psykiskt våld? Materiellt våld?

Hur tänker du kring en våldsutövande förälder, vad gäller dennes föräldraskap?

Hur tänker du kring konsekvenser för ett barn som upplever våld i nära relationer?

Tänker du att konsekvenserna för ett barn skiljer sig åt beroende på vilket typ av våld barnet upplevt? Om ja, beskriv hur.

Arbete med våldsärenden

Att ställa frågor om våld, hur tänker du kring det? Gentemot barn och gentemot vuxna. Hur brukar du formulera dig?

Hur agerar du om du under utredningstidens gång börjar misstänka att ett barn upplever våld i nära relationer?

Finns det rutiner/handlingsplan på din arbetsplats specifika för ärenden där barn upplever våld i nära relationer? Om ja, beskriv hur de ser ut? Om nej, hur kommer det sig?

Vad anser du påverkar bedömningen i ett ärende där ett barn upplever våld?

Beskriv ett ärende och utredningsförfarande du varit med om gällande barn som upplevt våld i nära relationer.

(Hur ser en vanligt förekommande bedömning ut på din arbetsplats vad gäller ett ärende där ett barn bevittnat våld?)

Finns det något du skulle vilja ändra på när det gäller arbetet med barn som upplevt våld?

Normer

Hur pratar ni kring barn som upplever våld i nära relationer på din arbetsplats?

Tycker ni generellt lika när ni pratar om barn som upplever våld? Berätta

